

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Var ligger närmaste skyddsrum?

En kvantitativ studie om gymnasieelevers oro i
förhållande till nuvarande krigssituation i Ukraina

Anna Falkenberg
Cecilia Jakobsson

Kandidatuppsats SOPA63
VT 2022
Handledare: Malin Nilsson

Abstract

Authors: Anna Falkenberg and Cecilia Jakobsson

Title: Where is the nearest bomb shelter? A quantitative study about high school students worry about the current war situation in Ukraine.

Supervisor: Malin Nilsson

Assessor: Lotta Jägervi

Everyone feels worried from time to time, it is a natural reaction to events in life. On the other hand, being worried for long periods of time can affect your health. The purpose of this study is to contribute to the knowledge about children and youths' concerns, by studying high school students' perceived worry about the war in Ukraine. The study also examines a relationship between sex and worry. It is a quantitative study with data collection via web surveys, sent out to high school students in southern Sweden. To answer the questions, an index of worry has been created, which gave the result that high school students show moderate worry over the war in Ukraine. The mean value for worry was just below the median and was centered around the middle of the index. Furthermore, the data indicated a significant relationship between sex and worry where girls expressed a higher level of worry compared to boys. The results are discussed in the light of gender theories and with the help of these can be said to depend on the ideals and roles assigned based on gender. Through these gender roles, there are certain expectations of how to be and act, including that girls can express more feelings of worry and concern than boys can.

Keywords: worry, concern, emotions, youths, war, war threat, gender differences

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Centrala begrepp	3
1.3.1 Oro	3
1.3.2 Genus	4
2. Tidigare forskning	4
2.1 Oro	4
2.2 Oro bland unga	5
2.3 Könsskillnader i förhållande till oro	5
2.4 Könsskillnader i förhållande till oro för krig	7
3. Teoretiska utgångspunkter	8
3.1 Yvonne Hirdman och genussystemet	8
3.2 Genuskontraktet	9
3.3 Raewyn Connell och maskulinitet	10
3.4 Hypotes	11
4. Metod	11
4.1 Arbetsfördelning och förståelse	11
4.2 Metodval	12
4.3 Enkätens utformning	13
4.4 Urval	16
4.5 Datainsamling	17
4.6 Forskningsetiska övervägande	20
4.7 Analysförfarande	21
4.8 Validitet och reliabilitet	23
5. Resultat och analys	25
5.1 Empiri	25
5.2 Frågeställning 1	26
5.3 Frågeställning 2	28
6. Diskussion	30
6.1 Ungas oro i förhållande till kriget i Ukraina	30
6.2 Könsskillnader	31
6.3 Studiens begränsningar	33
6.4 Förslag till fortsatt forskning på området	34
6.5 Avslutning	35
7. Litteratur	36
8. Bilagor	42
8.1 Informationsmail till gymnasieskolor	42
8.2 Enkät	43
8.3 Stapeldiagram över indexfrågor	48

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Torsdagen den 24 februari 2022 inledde Ryssland, med Putin i spetsen, en fullskalig invasion mot det europeiska grannlandet Ukraina (Sverige för UNHCR 2022). I skrivandets stund är säkerhetsläget i Ukraina fortsatt mycket allvarligt. Uppskattningsvis har flera miljoner tvingats fly sitt hemland, övervägande kvinnor och barn (ibid.). Till följd av Rysslands agerande, stängde den svenska regeringen i slutet av februari det svenska luftrummet för rysk luftfart (Regeringskansliet 2022a). Uppmärksamheten blev därför stor när Ryssland några dagar senare kränkte det svenska luftrummet med fyra ryska stridsflygplan (Försvarmakten 2022). Sveriges statsminister Magdalena Andersson har utifrån detta gjort ett uttalande om att det i nuläget inte finns några direkta hot mot Sverige men att hotbilden ökat (Krisinformation 2022).

Med situationen i Europa och den ökade hotbilden mot Sverige som bakgrund, kan det anses vara ett rimligt antagande att landets befolkning påverkas i olika utsträckning. I en nyligen genomförd undersökning uppgav 4 av 10 svenskar oro för att Sverige skulle dras in i en väpnad konflikt med anledning av situationen i Ukraina (Kantar SIFO 2022). Vid krissituationer, såsom krig, är barn och unga en särskilt utsatt grupp som riskerar att påverkas mycket (Shamai, Kimhi & Enosh 2006). Barnrättsorganisationen BRIS bekräftar att detta även är aktuellt i nutid: "Barn är en särskilt sårbar grupp i samhället och som alltid i kriser så drabbas barn särskilt hårt. Även i Sverige påverkas barn på olika sätt av den nya krigssituationen i Europa" (BRIS 2022). Detta är något som statsminister Magdalena Andersson uppmärksammade under en av vårens presskonferenser som Regeringskansliet (2022b) lagt ut på sin Youtube, där statsministern vände sig direkt till landets barn och unga:

Många av er undrar säkert vad det är som händer nu och kanske känner sig oroliga. Prata gärna med era föräldrar, med en lärare eller någon annan vuxen du litar på, det kan göra att det känns bättre. Tänk också på att vara försiktig med vad du tittar på i mobilen. Det kan dyka upp våldsamma bilder och videor och du behöver inte titta på dem. Tänk också på att även om du själv inte tycker det är så otäck så kan någon annan göra det, så tänk igenom en extra gång innan du sprider material vidare (Regeringskansliet 2022b).

I statsministerns uttalande hänvisar hon till begreppet oro som en rimlig konsekvens av rådande krigssituation hos svenska barn och unga. Det råder viss osäkerhet kring begreppet oro och dess definition, men svenska kunskapsmyndigheter definierar oro som ett psykiskt besvär (FORTE 2021; Folkhälsomyndigheten 2022a). Alla människor påverkas av oro, vissa mer än andra och därför är hjälp och stöd högst individuellt (ibid.). I Sverige har man regelbundet undersökt svenska barn och ungas psykiska mående, andelen unga med psykiska besvär såsom oro, ångest och nedstämdhet har ökat stadigt de senaste 30 åren (Statistiska centralbyrån 2017). Vid jämförelse av kön är psykiska besvär vanligare hos flickor än hos pojkar (ibid.). Att det finns könsskillnader gällande psykiska besvär i befolkningen är något som även Folkhälsomyndigheten uppmärksammat i sin undersökning som genomfördes 2021 (Folkhälsomyndigheten 2022b). 51% av svenska kvinnor uppgav besvär av oro, ångslan och ångest medan motsvarande siffra var 34% för männen (ibid.).

Det finns många faktorer som påverkar barn och ungas psykiska hälsa på individuell nivå såväl som på global nivå. Man har genom enkätundersökningar funnit att rådande klimathot, likaväl som senaste årens coronapandemi lett till ökad oro bland barn och unga (Novus 2021; Ungdomsbarometern 2021). Det är därav ett rimligt antagande att kriget i Ukraina också påverkar unga i form av ökad oro. Malin Berggren Griffiths, kurator på BRIS, bekräftar att organisationen märkt av en ökning av samtal från barn och unga som känner oro för kriget i Ukraina och dess potentiella följder (Sveriges Radio 2022). Flertalet internationella studier visar också att hot om krig påverkar barn och ungas hälsa negativt (Chimienti & Abu Nasr 1992; MacMullin & Odeh 1999; Shamai & Kimhi 2007).

Det är viktigt att undersöka hur upplevd oro påverkar barn och unga då oro kan leda till sämre livskvalitet såsom ångest, depression och försämrad fysisk hälsa (Kulin et al. 2021). Sådana konsekvenser av upplevd oro kan i sin tur få samhällsliga negativa följder (ibid.). Vår studie är av relevans för de yrkesgrupper inom socialt arbete som träffar barn och unga, utifrån förhoppningen att den ska bidra med värdefulla insikter gällande målgruppens upplevelser av oro. Studien kan också skapa en bättre förståelse om hur arbetet vid kriser och hotsituationer kan utformas för att bäst stötta sårbara grupper i samhället. Utifrån detta anser vi det därför vara viktigt ur ett forskningsperspektiv att undersöka ungdomars upplevda oro för kriget i Ukraina. Det är av särskild vikt då det i dagsläget inte finns mycket forskning gällande svenska barn och ungas oro för krig i närliggande områden. Det är ett kunskapsgap som vi med denna uppsats önskar fylla.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att bidra till kunskapen om barn och ungas oro genom att studera gymnasieelevers upplevda oro kring ett pågående krig.

- Vilken grad av oro uttrycker gymnasieelever i Sverige att de har för kriget i Ukraina?
- Finns det ett samband mellan oro och könstillhörighet bland gymnasieelever?

1.3 Centrala begrepp

1.3.1 Oro

Då begreppet oro tenderar att leda till viss begreppsförvirring, ämnar vi härmed definiera dess betydelse för ökad förståelse vid fortsatt läsning av uppsats. Psykisk ohälsa är ett samlingsbegrepp för olika tillstånd där både psykiatriska diagnoser och psykiska besvär hör till (FORTE 2021; Folkhälsomyndigheten 2022a). Till skillnad från psykiatriska diagnoser är psykiska besvär mindre komplexa och kan avse enstaka besvär såsom nedstämdhet, sömnproblem eller oro (FORTE 2021; Folkhälsomyndigheten 2022a). Detta kan vara naturliga följder av händelser i livet som ofta är övergående, varpå det därför är viktigt att inte sjukdomsförklara det (Bremberg & Dalman 2015). Utifrån detta kan det därför ses som problematiskt att begreppet psykisk ohälsa används som en samlande beteckning för både psykiatriska diagnoser och psykiska besvär, då det råder stora variationer mellan dessa begrepp. Det vida begreppet kan också tänkas bidra till en patologisering av känslor som är fullt normala under vissa livshändelser. Vi vill här tydliggöra att oro är enligt definition kopplad till psykisk ohälsa, men att denna koppling inte är helt oproblematiske.

I denna uppsats har vi valt att hänvisa till begreppet oro som en kognitiv reaktion snarare än en emotionell, där begreppet kan liknas vid återkommande tankar om framtida händelser med möjligt negativa utfall (Jukkala et al. 2021; Kulin et al. 2021). Beroende på omfattning och typ så kan oro påverka individens förmåga att hantera vardagen (FORTE 2021). Vidare kan oro avse olika karaktär, antingen generell karaktär eller specifik karaktär (Kulin et al. 2021). Den upplevda oron som mäts i denna undersökning kommer avse specifik karaktär, då den mäts i förhållande till kriget i Ukraina.

1.3.2 Genus

Genus betyder släkt, kön, art samt sort och är en svensk översättning av det engelska ordet gender (Hirdman 2001, s.11). Genus används för att urskilja och förstå de delar av kön som är socialt konstruerade. Genus är därmed något som är socialt, kulturellt och historiskt föränderligt, en produkt av mänsklig aktivitet (Eriksson & Gottzén 2020, s.23). I likhet med detta skriver Mattsson (2021, s.68) att det finns en tydlig uppdelning mellan kön och genus där det sistnämnda är ett sätt att se på de system och relationer i samhället som delar in människor i två kategorier, kvinnor och män. Det vi uppfattar som manligt och kvinnligt är således något vi ständigt skapar och reproducerar.

2. Tidigare forskning

I följande avsnitt kommer tidigare forskning avseende oro behandlas med visst fokus på barn och unga samt könsskillnader, med hänvisning till studiens syfte och målgrupp. All tidigare forskning är inhämtat från söktjänsten LUBsearch, utifrån kriterier som "Peer Reviewed" och "Academic Journals". Med ambitionen att få största möjliga kunskapsöversikt har flertalet internationella och nationella vetenskapliga artiklar inhämtats och använts. Det hade varit önskvärt med ytterligare några nationella vetenskapliga artiklar, men till följd av svårigheter att finna relevanta artiklar uteblev detta. Forskningsunderlaget är tunt gällande ungdomar i Sverige och deras oro för krig i Europa. Därför har forskning om reaktioner på andra samhällskriser också varit av relevans för denna studie. Oro är ett begrepp som har en något otydlig definition och därav kommer vi löpande presentera studiernas utgångspunkter gällande begreppet. Avslutningsvis bör det tilläggas att vissa av källorna har några år på nacken vilket till viss del kan anses problematiskt, men något som vi anser bidrar till att synliggöra likheter respektive skillnader över tid.

2.1 Oro

Som tidigare beskrivits kan begreppet oro liknas vid återkommande tankar om framtida händelser med möjligt negativa utfall och beroende på vad det är man oroar sig för, delas in i mikro- respektive makro-oror (Jukkala et al. 2021; Kulin et al. 2021). Den förstnämnda nivån hänvisar till oro för sådant som ligger nära personen i fråga, vilket förslagsvis kan vara hälsa och välbefinnande för sig själv likaväl som för sina anhöriga. Oro på makronivå avser å andra sidan sådant som återfinns i samhället som finanskriser, klimatförändringar och krig (ibid.). Tidigare forskning visar att människors oro ökar vid krissituationer. Bäuerle et al. (2020)

undersökte i sin studie huruvida den generella oron i den tyska befolkningen påverkades av coronapandemin. De kom i sin studie fram till att oron ökade från 39% till 65,2%. Utifrån detta resonemang är det därför ett rimligt antagande att kriget i Ukraina kan bringa oro likaväl på mikro- som makronivå. Detta då man som svensk invånare, på mikronivå, kan oroa sig över att något ska hända sig själv eller sina anhöriga vid en ökad hotbild mot Sverige. Men oron kan även finnas på makronivå, utifrån hur många ukrainska människor som utsätts för krigsbrott eller hur världsekonomin kommer att stå sig. Men då Sverige inte befinner sig i en direkt krigssituation, går det att anta att den svenska befolkningen känner mer oro på makro- snarare än mikronivå.

2.2 Oro bland unga

Folkhälsomyndigheten (2022b) skriver att känslan av oro är något som är vanligt och är en del av livet. Känslor av oro eller ängslan är ändamålsenliga och kan hjälpa oss, är däremot känslorna återkommande och mycket intensiva kan de vara ett tecken på ett ångestsyndrom (ibid.) I Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät "Hälsa på lika villkor" har indikatorn "ängslan, oro eller ångest" skapats som ett sammanfattande mått för att mäta andelen av svenska befolkningen i åldersintervallet 16-84 år som upplever dessa besvär i olika grad (Folkhälsomyndigheten 2022b). Under 2021 års undersökning uppgav 43% av respondenterna att de led av ovan nämnda besvär. I den yngsta åldersgruppen (16-29 år), uppgav 57% att de besvärades av ängslan, oro eller ångest vilket var mer än de äldre åldersgrupperna (ibid.). Att yngre personer tenderar att uppleva högre grad av generell oro överensstämmer med en studie som visar att generell oro minskar ju äldre man blir (Basevitz et al. 2008). Dock motsäger sig Sjöberg (1998) detta som i sin studie undersöker oro och riskperception, där oro snarare definieras som en emotionell reaktion. Utifrån sin studie menar Sjöberg att generell oro tenderar att öka med åldern (ibid.). Därav får sambandet mellan ålder och generell oro tolkas med viss försiktighet.

2.3 Könsskillnader i förhållande till oro

Det finns ett rikt forskningsunderlag som talar för att män och kvinnor upplever känslor och oro på olika sätt och intensitet. I en tvärkulturell studie, med ett urval från fem kontinenter och 24 olika kulturer, redogör Costa, Terracciano och McCrae (2001) för könsskillnader gällande känsloupplevelse. Studien visade att män generellt upplever känslor mindre intensivt än kvinnor, i förhållande till detta uppges att kvinnor lättare påverkas av sina känslor än vad män gör (ibid.). I artikeln "Are men getting more emotional? Critical sociological

perspectives on men, masculinities and emotions” förklarar författarna att vissa känslor, likt ilska och vrede, ur en historisk synvinkel alltid varit förknippat till maskulinitet (De Boise & Hearn 2017). Författarna beskriver hur mäns känslöhantering till viss del skildras av samhällets könsnormer och ideal. Män har en benägenhet att förneka och hålla tillbaka sina känslor snarare än att försöka förstå dem, i synnerhet känslor förknippade till sorg, sårbarhet och förlust. Mäns ovilja eller oförmåga att uttrycka känslor kan få negativa konsekvenser för deras individuella hälsa och mående. I förhållande till detta nämner författarna den underrapportering av psykiska hälsoproblem som finns bland män, kontra den relativt höga självmordsstatistik som finns (ibid.). Detta är helt i linje med Courtenay (2000) som i sin artikel hänvisar till att även om kvinnor i större utsträckning rapporterar om psykisk ohälsa är det männen som är överrepresenterade i självmordsstatistik.

Vidare visar Courtenay i sin amerikanska studie hur könsstereotyper används i samhället för att konstruera kön, då begreppet hänvisar till egenskaper som anses vara typiskt kvinnliga eller manliga (Courtenay 2000). Författaren skriver att dessa könsstereotyper bidrar till kollektiva tankar om kön som dikotomier, där mannen ses som det starkare könet utifrån egenskaper som tuff, självständig, stark och okänslig. Utifrån vad som anses som kvinnlig respektive manligt uppmuntras människor till att anpassa sig och agera därefter. Begreppet dikotomi kommer i uppsatsens teoridel förklaras mer utförligt utifrån Yvonne Hirdmans genusteori. I förhållande till de könsskillnader som uppdragats gällande uppsökandet av hjälp för psykisk ohälsa, hänvisar Courtenay till en omfattande studie där man synliggjorde könsskillnader gällande identifikation av depression. Forskarna fann att det var enklare för läkare att identifiera depression hos kvinnor än hos män, till följd av att läkarna misslyckades med att identifiera depressionen hos två tredjedelar av de deprimerade männen (ibid.). På Folkhälsomyndighetens hemsida redovisar de statistik som fastslår att 51% av landets kvinnliga befolkning besväras av ängslan, oro eller ångest, medan motsvarande siffra är 34% för männen (Folkhälsomyndigheten 2022b). I den yngsta åldersgruppen (16-29 år) är könsskillnaderna ännu tydligare (ibid.). Detta överensstämmer med Lennart Sjöbergs artikel “Worry and Risk Perception” från 1998, där han genom att undersöka svenska invånare redogör för att oro är starkt samvarierat med kön och att det därför är allmänt känt att kvinnor oroar sig mer generellt än vad män gör (Sjöberg 1998). Vidare utvecklar han sitt resonemang och förklarar att könsskillnaderna är särskilt markanta i den yngsta, likaväl som den äldsta, åldersgruppen i samhället (ibid.). Att det finns könsskillnader gällande oro har även påvisats vid krissituationer såsom klimathot och pandemier. Jukkala et al. (2021) undersökte i sin

svenska studie människors oro kring coronapandemin och fann inte helt oväntat att kvinnor oroade sig mer än män. Detta trots att män löpte större risk för att insjukna och bli allvarligt sjuka. Vidare framgick det även att könen oroade sig för olika saker i förhållande till pandemin. Kvinnorna oroade sig huvudsakligen för själva sjukdomen och dess effekter i förhållande till sin egen hälsa och sina anhörigas välbefinnande, medan männen till största del oroade sig för ekonomin (ibid.). Att kvinnor tenderar att oroar sig mer för hälsorelaterad problematik än män, framgick även i en sju år lång amerikansk undersökning med syftet att undersöka könsskillnader gällande oro för miljön (Xiao & McCright 2012). Detta gjordes genom att mäta (1) oro för hälsorelaterade miljöproblem, (2) oro för globala miljöproblem och (3) generell riskperception. Sammantaget menar forskarna att de med dessa tre indikatorer mäter oron för miljöproblem och kan sedan synliggöra könsskillnader (ibid.).

2.4 Könsskillnader i förhållande till oro för krig

I en undersökning som genomfördes på ungdomar boende i Israel, var syftet att delvis studera könets betydelse för stressreaktioner till följd av hot för krig och terror (Shamai & Kimhi 2007). Man fann könsskillnader i sitt resultat då flickorna uppgav högre stressnivåer än pojkarna. Vidare diskuterar forskarna sitt fynd och redogör för två bakomliggande orsaker till detta. Först och främst redogör de för att kvinnor tenderar att vara mer ärliga vid rapportering av känslor än män, varpå den andra förklaringen är att kvinnor oftast reagerar mer på stressfaktorer än män. Man bör dock ha en viss försiktighet i beaktande, då studiens alla variabler mättes genom självrapportering (ibid.). Detta stämmer väl överens med en annan undersökning, där man studerade libanesiska barn och ungas reaktioner på krigssituationer, varpå man fann att pojkarna tenderade att reagera nervöst, regressivt och aggressivt i jämförelse med flickorna som påvisade ångestsymtom (Chimienti & Abu Nasr 1992). I linje med detta genomfördes en undersökning på barn och unga boende i Gazaremsan, med syftet att identifiera och förstå deras oro (MacMullin & Odeh 1999). Forskarna definierade oro för barnen på följande vis; Något som verkligen gör de bekymrade, något som gör de olyckliga och något som de tänker på mycket. Båda könen uppgav oro över den pågående konflikten mellan Israel och Jerusalem, oenigheten mellan arabländerna samt det krig som under denna tidsepok pågick mellan USA och Irak. Man kunde i enlighet med tidigare nämnda studier, klarlägga att flickorna påvisade betydligt högre nivåer av oro, än vad pojkarna gjorde (ibid.).

Att krig påverkar människor är inget oväntat, detta har påvisats även i andra kontexter. En undersökning gjordes på universitetsstudenter på Cypern med syftet att studera deras

ångestnivåer efter historiektioner om krig (Öneri Uzuni & Tezer 2019). Forskarna menar att ångest är en naturlig reaktion på upplevelser i stressfulla situationer i livet, men kan vid en ihållande känsla upplevas som rädsla och hjälplöshet. Man ville se om det fanns synbara skillnader i deras ångestnivåer utifrån faktorer såsom kön, ålder, ursprung och dylikt. Efter att studenterna fått ta del av en historiektion avseende krig, fann man skillnad gällande elevernas ångestnivå utifrån kön, där tjejerna hade högre nivåer av krigsångest än killarna (ibid.). Utifrån denna studie kan det konstateras att oro för krig är påtagligt även för individer som befinner sig utanför konfliktens centrum. I en nyligen genomförd undersökning av Kantar SIFO (2022) fann man att svenska kvinnor uppgav mer oro än män för att Sverige skulle dras in i en väpnad konflikt med anledning av situationen i Ukraina.

Det kunskapsläget som presenterats visar att genomförda studier i olika länder och kulturer har gett liknande resultat gällande oro och kön, även om deras definition av oro till viss del skiljer sig åt. Vår studie anses fylla en viktig funktion, då det i dagsläget finns ett nationellt kunskapsgap gällande barn och ungas oro för krig. Vidare motiverar detta vårt arbete ytterligare att finna viktiga och värdefulla data till fortsatt vidare forskning inom ämnet.

3. Teoretiska utgångspunkter

Denna uppsats har sin teoretiska utgångspunkt i en genusteoretisk och konstruktivistisk grund. För att undersöka skillnader i kön är fokus på hur kön konstrueras. Detta kommer göras med Yvonne Hirdmans genussystem och genuskontrakt, som förklarar hur män och kvinnor ses som varandras motsatser. Därmed skiljer sig idealen och förväntningarna åt utifrån vilket kön som tillskrivs individen. Detta följs av Raewyn Connells maskulinitetsteori som används för att förstå och problematisera maskulinitet och dess ideal.

3.1 Yvonne Hirdman och genussystemet

Yvonne Hirdman, historiker och professor vid Stockholms universitet, var betydelsefull under 1980-talet vid införandet av genusbegreppet i Sverige samt för sin teori om genussystemet (Mattsson 2021, s.60; Eriksson & Gottzén 2020, s.28). Hirdman (1988) menar att genussystemet är en ordningsstruktur av kön som bygger på två huvudsakliga logiker:

1. Dikotomin, isärhållandets logik där ”manligt” och ”kvinnligt” inte bör blandas.
2. Hierarkin, mannen och manligheten som norm för det normala och det allmängiltiga.

Isärhållandets logik handlar om att kvinnor och män inte bör blandas, vilket tydliggörs vid föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt. Ett exempel på isärhållande är uppfattningen om den uppdelade arbetsfördelningen där kvinnan sköter hushållet och mannen sköter bilvård och gräsklippning (Hirdman 1988; 2001, ss.65-66). Om man skulle gå utanför dessa tilldelade, isärhållande roller betraktas man genast som annorlunda – men på olika sätt. Kvinnan kan komma att ses som skicklig och modig, men mannen kan ses som feminin och mjuk. Att tillskrivas dessa egenskaper som man är högst ofördelaktigt (Hirdman 2001, ss.66-68). Kvinnan och hennes egenskaper värderas helt enkelt lägre än mannens, vilket framgår av den andra logiken, hierarkin. Mannen som norm innebär att det är mannen som är den ”mätbara människan”, en prototyp av människan, varefter kvinnan kontinuerligt jämförs mot denna norm (Hirdman 2001, ss.59-60). Kvinnan värderas lägre än mannen. Denna norm beskrivs som en ärvd, kulturell självklarhet som är inbyggd i vardagen och i språket (ibid.). De båda logikerna är sammanvävda och fungerar förstärkande, såsom att mansdominerande yrken ges större värde än kvinnodominerande yrken, hierarkin, vilket i sin tur förstärker isärhållandets logik (Hirdman 1988; 2001, ss.65-67; Mattsson 2021, s.61).

3.2 Genuskontraktet

Det stereotypa genuskontraktet beskriver Hirdman (1988) som en föreställning om hur män och kvinnor ska vara och bete sig. Här bestäms de normer och handlingsmönster som är möjliga och accepterade för respektive kön. Det är kulturellt nedärvda och styrda överenskommelser av könsens gemensamma och skilda rättigheter, skyldigheter och förpliktelser (Hirdman 2001, s.84). Strukturen mellan män och kvinnor tydliggörs med detta genuskontrakt. Hirdman menar att det är ett strukturellt tvång som båda kön utövar och samtidigt tyngs av. Både män och kvinnor gör kön på ett sätt som reproduceras från generation till generation, men som ordet antyder är kontraktet öppet för viss förhandling och det kan omformuleras (Hirdman 1988; 2001, s.84).

Hirdmans teori om genussystem och genuskontrakt har av Mattsson (2021 s.61) kritiserats för att vara något omodern, då den ser på kön som en isolerad kategori och inte öppnar upp för den komplexitet som finns i relation till andra kategorier såsom etnicitet, klass eller sexualitet. Ej heller det faktum att teorin inte tar hänsyn till att olika kulturer kan ha olika genuslogiker (Eriksson & Gottzén 2020, s.33). Trots sina brister anser vi att denna teori tillsammans med tidigare forskning kan bidra till en förståelseram om varför människor förväntas reagera olika utifrån vilket kön de identifierar sig som.

3.3 Raewyn Connell och maskulinitet

Raewyn Connell är en maskulinitetsforskare som utvecklats en teori om en mångfald av maskuliniteter och relationen dem emellan (Connell 2009, s.65). Likt Yvonne Hirdman har även Connell (2009, s.19) en konstruktivistisk syn och menar att människor konstruerar sig själva som maskulina eller feminina och intar en plats i genusordningen. Connell (2005, s.77) talar om hegemonisk maskulinitet, vilket är den kulturella dynamik som ger en grupp av män den dominerande och ledande positionen vid en viss tidpunkt i en viss kultur. Utöver detta begrepp för maskulinitet beskriver Connell (2005, ss.78-81) ytterligare tre maskuliniteter med begreppen underordnande, delaktighet och marginalisering. Den underordnande maskuliniteten är män som inte kan eller vill tillhöra den hegemoniska positionen, i första hand homosexuella män. Den tredje maskuliniteten som Connell diskuterar är begreppet delaktighet som syftar på de män som inte når upp till den hegemoniska maskuliniteten men som ändå drar fördel av den. De flesta män deltar och upprätthåller genusordningen i tyst samförstånd, då få män faktiskt gör motstånd mot den ojämlikhet som råder. Marginaliserad maskulinitet är maskuliniteter som står utanför de övriga, där samspel med exempelvis klass- och etnicitetspositioner påverkar maskuliniteten (ibid.).

Hegemonisk maskulinitet konstrueras vid interaktioner mellan människor, män såväl som kvinnor, och maskuliniteten konstrueras lokalt, regionalt samt globalt (Connell & Messerschmidt 2005, ss.848-849). Det skapas en norm om vad som anses vara maskulint. Det är även något som är givet vid en viss tidpunkt i en viss kontext och maskulinitet kan därmed betyda olika saker beroende på ovanstående faktorer (ibid.). Det finns många föreställningar om skillnader mellan kön, vilket till viss del grundar sig i tankar om könens biologiska skillnader. Detta menar Connell utgör grunden för de sociala genusmönsterna, såsom att kroppsliga skillnader kopplas samman med egenskaper, egenskapernas dikotomi. Kvinnor antas vara omhändertagande, lättpåverkade, intuitiva och känslösa, medan män antas vara aggressiva, rationella och analytiska (Connell 2009, ss.77-86).

Trots den allt större genusmedvetenheten i dagens samhälle, så tillskrivs fortfarande sociala egenskaper utifrån det biologiska könet (Connell 2009, s.129). Redan som spädbarn bestäms könet, flickor kläs generellt i rosa och pojkar i blått. Barn med blåa kläder förväntas vara livliga och orädda medan barn med rosa kläder förväntas bete sig på ett annat sätt (ibid.). Institutioner som familj, skola och massmedia har enligt Connell (2009, ss.134-136) en stor

betydelse i barns liv och påverkar genusinlärningen. Hon anser det dock vara mer komplext än så, då de inte automatiskt styr vad barn och unga lär sig. Barn kan i leken hoppa in och ut ur olika genussmönster och ungdomar är själva aktiva i processen om att tillägna sig genus. Däremot fastställer Connell att institutionerna formar konsekvenserna av vad barn och ungdomar gör, priset de får betala för riskerna de tar (ibid).

Den kritik som yttrats mot Connells teori är att den inte vidare problematiserar kvinnans roll i relation till män och den maskulinitet som skapas (Mattsson 2021, s.66). Det finns egentligen bara en position som är tydlig och den beskrivs som betonad femininitet (ibid.). Vi anser dock att Connells teori förklarar och problematiserar maskulinitet och bidrar således med en viktig förståelse för vår hypotes samt fördjupar den teoretiska ramen utöver Yvonne Hirdmans teori.

3.4 Hypotes

Med utgångspunkt i Yvonne Hirdmans genussystem och logiken om isärhållande gör vi tolkningen att det bör finnas en skillnad i hur gymnasieelever i södra Sverige uppfattar och upplever kriget i Ukraina utifrån kön. Genus kan förklara något. Vidare ger Raewyn Connell oss en tolkning om maskulinitet och hur män inte uttrycker känslor, liksom oro, i samma utsträckning som kvinnor. Sammantaget leder de valda teoretiska utgångspunkterna samt tidigare forskning oss till vår hypotes:

”Tjejer i gymnasieålder uttrycker mer oro för kriget i Ukraina än jämnåriga killar”

4. Metod

I följande kapitel kommer undersökningens metod och material presenteras och beskrivas. Avsnittet inleds med diskussion och motivering av vald forskningsmetod, sedan avhandlas den enkät som ligger till grund för vår empiri. Urval och dess avgränsningar tillsammans med datainsamling, analysförfarande och etiska övervägande kommer redogöras. Avslutningsvis diskuteras studiens tillförlitlighet med ett kritiskt förhållningssätt.

4.1 Arbetsfördelning och förförståelse

Alla beslut som ligger till grund för detta arbete har tagits gemensamt, likaväl har samtlig text bearbetats och skrivits av båda författare. Stundtals har huvudansvar för metod delen tilldelats vardera, såsom att Anna har haft huvudansvar för 4.3 Enkätens utformning, 4.4 Urval och 4.8 Validitet och reliabilitet. Cecilia har haft huvudansvar för 4.5 Datainsamling, 4.6

Forskningsetiska övervägande samt 4.7 Analysförfarande. Dock har ingenting har skapats utan gemensam diskussion och den andres samtycke.

Vår förförståelse för detta ämne kan sägas innefatta vår egen samt anhörigas upplevelse och oro för kriget i Ukraina. Statsminister Magdalena Anderssons tal som riktades mot specifikt barn och unga ledde oss in på diskussioner om avgränsningen till vår valda målgrupp och hur en sårbar grupp kan tänkas påverkas. Ett personligt engagemang har även funnits för de som tvingats fly till följd av kriget och genom att hjälpa en ukrainsk familj under sin första tid i Sverige har kanske en ännu större oro upplevts av oss.

4.2 Metodval

Med hänvisning till studiens syfte, ungdomars oro i förhållande till nuvarande krigssituation i Ukraina samt hypotesen om samband mellan två variabler föll valet på en kvantitativ ansats. Denna typ av ansats skiljer sig från kvalitativ, då dess undersökning bygger på ett analytiskt synsätt snarare än ett tolkande (Lind 2019, s.147). Bryman (2016, s.61) förklarar att en kvantitativ ansats omfattar ett deduktivt synsätt på förhållandet mellan teori och forskning. Det innebär att teorin och de hypoteser som kommer från teorin, formuleras först och därav styr undersökningens datainsamlingsprocess (Bryman 2016, s.47). Utifrån detta har studien utformats med ett deduktivt arbetssätt då Yvonne Hirdmans genusteori i samspel med Raewyn Connells teori om maskulinitet lagt grunden för hypotesen; Tjejer i gymnasieålder uttrycker mer oro för kriget i Ukraina än jämnåriga killar.

Kvantitativ ansats betraktas som en forskningsstrategi där stor vikt läggs vid kvantifiering av insamling och analys av data (Bryman 2016, s.61). Man är intresserad av att kunna tala om i vilken utsträckning resultaten kan generaliseras utöver de tillfrågade, vilket är genomförbart med kvantitativa data som är standardiserad och i numerisk form (Bryman 2016, s.216; Lind 2019, s.148). Denna kvantitativa data kan ge oss diagram och tabeller som underlättar jämförelse av de variabler som är intressanta utifrån undersökningens hypotes. Det underlättar framställningen av resultatet gällande förekomst, utbredning samt samband mellan kön och oro hos ungdomar. Med hänsyn till detta anses därmed den kvantitativa ansatsen bäst lämpad för att besvara våra frågeställningar som ämnar att undersöka just förekomst, utbredning samt samband mellan kön och oro. Då det idag finns relativt lite forskning gällande svenska ungdomars upplevelse av krig, anser vi det vara av stor vikt att kunna inhämta generaliserbara data över hur ungdomar upplever oro för krig i Europa.

Undersökningen bygger på anonyma webbenkäter utifrån motiveringen att vi anser det vara mest lämpligt i förhållande till studiens syfte. Bryman (2016, s.286) beskriver enkäter som fördelaktigt utifrån att de är billigare att administrera, speciellt vid geografiskt stora områden, som i detta fall då gymnasieelever tillhörande Skåne, Halland och Blekinge kontaktades. Enkäter är även tidseffektiva, samt förenklar sammanställningen och den statistiska bearbetningen genom att de är standardiserade (Lind 2019, s.160). Utifrån detta motiverar vi valet av webbenkäter, med att vi får ett större urval inom ramen för studiens budget och tidsomfattning. Då undersökningen omfattar gymnasieelever, är vissa av respondenterna under 18 år varpå enkätens anonymitet är fördelaktigt. I förhållande till detta kan respondenterna tänkas svara mer ärligt, då de är helt anonyma och inte kan påverkas av att vi är närvarande, som vid ett intervjutillfälle. Det finns dock nämnvärda nackdelar med vald metod, då man som distributör inte fysiskt träffar respondenterna och därför inte har möjlighet att vara behjälplig och svara på deras eventuella frågor (Bryman 2016, ss.286-290). Det är även viktigt att uppmärksamma det större bortfall som enkäter tenderar att ha i förhållande till kvalitativa intervjuer (ibid.). Trots detta anses fördelarna väga tyngre i förhållande till denna undersökning.

4.3 Enkätens utformning

Enkäten har gjorts i Sunet Survey vilket är det enkätverktyg som används vid Lunds universitet både inom forskning och kvalitetsarbete (Lunds universitet 2022). Enkätens utformning skapades genom en process där flertalet aspekter togs i beaktning vid skapandet av frågor och svarsalternativ. Enligt Barmark och Djurfeldt (2020, s.61) är det viktigaste att hålla enkäten så kort som möjligt. På så vis är det lättare att få respondenter att delta, samt att det genererar mer genomtänkta svar. Detta var en tydlig ram för oss vid utformningen av vår enkät, därför konstruerades endast 10 enkätfrågor, som alla styrdes av studiens syfte och frågeställningar. Enligt Trost och Hultåker (2016, ss.82-85) bör frågorna ha ett enkelt språk, inga negationer och långa meningar bör undvikas. Detta var något som togs i beaktande och frågorna utformades på ett tydligt och lättbegripligt sätt som minimerade utrymmet för egna tolkningar. En möjlighet med webbenkäter är att välja att respondenterna måste besvara alla frågor för att kunna lämna in den, vilket valdes på samtliga frågor för att minimera det interna bortfallet. Riskerna finns dock att respondenterna blir irriterade om frågan känns omöjlig att besvara (Barmark & Djurfeldt 2020, s.77). Utifrån detta lades därför mycket fokus på svarsalternativen, som genomarbetades väl för att vara så heltäckande som möjligt. Vid

konstruerandet av enkätens struktur och ordningsföljd försökte viss variation åstadkommas, då en variationslös enkät kan få respondenterna att tröttna vilket leder till minskad noggrannhet (Trost & Hultåker 2016, s.72).

De tre första frågorna i enkäten är bakgrundsfrågor, där den första berör kön. Detta är en fråga av stor vikt då vår studie, utifrån frågeställningarna, undersöker just könsskillnader.

Enkätfråga två berör ålder och den tredje efterfrågar gymnasieprogrammets inriktning.

Sammantaget skapades bakgrundsfrågorna för att kunna se om de motsvarar ett proportionerligt urval och för att kunna säga något om ett eventuellt bortfall. De tre första frågorna är tagna från ungdomsenkäten LUPP (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2021) som vänder sig till svenska ungdomar i åldrarna 16-19 år. Genom att använda oss av redan framtagna enkätfrågor ökar validiteten i vår undersökning.

Den fjärde enkätfrågan lyder ”Hur insatt anser du dig vara gällande kriget i Ukraina?” vilket ses som en övergångsfråga till de lite mer känsliga frågorna gällande den upplevda oron för kriget i Ukraina. Frågan ger även en bild av hur respondenterna förhåller sig till sin oro, om de anser sig vara aktiva och följer de senaste händelserna. Enligt Barmark och Djurfeldt (2020, s.61) bör enkäten inledas med lättbesvarade frågor varpå de känsliga frågorna bör ligga i mitten av enkäten, vilket tagits i beaktande här.

Vidare handlar fråga fem till åtta om respondenternas upplevda oro för kriget. Frågorna har skapats utifrån att oro kan ses som ett teoretiskt begrepp där definitionen är något oklar och subjektiv. Frågorna ämnar därför bryta ner begreppet oro för att sedan kunna göras om till ett index som mäter oro. Fråga fem berör hur ofta respondenten har pratat om ämnet de senaste två månaderna vilket vi ansåg vara bra att ha med. Skulle en respondent svara att denne talar om kriget i Ukraina varje dag kan det sammantaget, tillsammans med andra faktorer, tolkas som att det finns en oro för kriget. Svartalternativen har diskuterats och för enkätfråga fem ”Hur ofta har du under de senaste två månaderna pratat med någon i din bekantskapskrets om kriget i Ukraina?” hade frågan till en början svartalternativ som ”sällan” och ”ofta”. Dock refererar detta till respondentens referensram om vad som är ofta och sällan, samma begrepp kan betyda en gång om dagen för en respondent men en gång i veckan för en annan (Trost & Hultåker 2016, s.70). Med detta i beaktande ändrades därför svartalternativen till ”varje dag” och ”några gånger i veckan” för att inte ge plats till fria tolkningar.

Fråga sex avser en fråga om skyddsrum vilket togs med utifrån vår egna förförståelse då många i vår närhet har undersökt detta och pratat mycket om det. Likaså har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap skrivit att de fått många frågor kring detta (MSB 2022), därav var frågan av relevans. Enkätfråga sju har i sin helhet inspirerats från andra validerade enkäter såsom “Skolbarns hälsovanor årskurs 9” (Folkhälsomyndigheten 2017), Ungdomsenkäten LUPP (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2021) och “Enkätfrågor om oro och ångest” (Metodstöd Elevhälsan 2021). Nämnda enkäter tar upp faktorer såsom sömn och framtid i en kontext av att mäta oro och hälsa. Fråga åtta har gjorts utifrån att om en anser att det finns ett hot mot Sveriges säkerhet som ökat kraftigt kan det tolkas som att det även finns en oro för detta. Det kan enligt oss vara ett rimligt antagande att det finns ett samband mellan en risk för krig och oro.

Fråga nio berör respondenternas förtroende för den svenska Försvarsmakten. Tidigare forskning visar att det finns ett samband mellan högt förtroende för institutioner och lägre rapportering av oro (Bäuerle et al. 2020; Jukkala et al. 2021; Kulin et al. 2021). Vi valde att ta med denna enkätfråga då det fanns en tanke om att kunna jämföra detta resultat med den upplevda oron. Skulle detta stämma hade det kunnat tänkas öka valideringen av enkäten som helhet, då det gått i linje med tidigare forskningsresultat. Vidare var det en fråga vi även tänkt använda i vårt index, men kom under analysförfarandet fram till att den inte mäter oro varpå den ströks ur indexet. Avslutningsvis valdes en öppen och kravlös fråga som sista fråga, detta rekommenderas utifrån att avslutningen av en enkät bör vara som vid en personlig intervju, man bör helt enkelt fråga om intervjupersonen har något att tillägga (Barmark & Djurfeldt 2020, s.55; Trost & Hultåker 2016, s.75). Genom denna fråga kan man få värdefulla synpunkter som är användbara vid tolkning och analys av sitt material (ibid.).

Sammanfattningsvis har det vid konstruktionen av enkätens frågor och svarsalternativ kontinuerligt jämförts med andra validerade enkäter så som Ungdomsenkäten LUPP (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2021), Skolbarns hälsovanor (Folkhälsomyndigheten 2017) samt Enkätfrågor om oro och ångest (Metodstöd för elevhälsan 2021). Detta för att öka enkätens validering och försäkringen om att ett språkbruk riktat mot målgruppen används. När enkäten ansågs färdig genomfördes en mindre pilotundersökning på målgruppen som fick komma med synpunkter varpå några mindre ändringar gjordes. Efter att enkäten färdigställts skickades den till handledaren för godkännande.

4.4 Urval

Utifrån studiens problemformulering bestämde vi att undersöka populationen barn och unga. Vi beslutade oss för att avgränsa populationen till gymnasieelever i åldern 16-20 år då det inte var etiskt försvarbart att utföra studien på yngre barn. Dels hade vi behövt vårdnadshavares samtycke vilket hade försvårat processen, dels hade uppsatsens ämne kunnat vara något som väckt obehag och därav inte var lämpligt att riskera inom ramen för en kandidatuppsats. Populationen gymnasieelever lämpade sig bäst utifrån studiens omfång och tidsram. Genom att kontakta gymnasieskolor kunde en stor andel respondenter nås, vilket eftersträvades med motiveringen att ett större stickprov av populationen ger säkrare resultat (Barmark & Djurfeldt 2020, s.69).

I detta skede av processen var ambitionen att genomföra undersökningen på gymnasieelever i Sverige. Utifrån studiens omfång och tidsram gjordes en avgränsning till att studera gymnasieelever i södra Sverige vilket därmed blev vår population. Detta då vi ansåg att ett urval med exempelvis gymnasieelever från Gotland troligtvis hade genererat i ett missvisande resultat för hela Sverige. De kan tänkas skatta betydligt högre oro än andra gymnasieelever i landet och på så vis hade vi fått ett snedvridet material. Vår ambition var att kunna generalisera populationen södra Sverige till hela Sverige men rimligheten i detta har under arbetets gång ifrågasatts av oss. Vi har efter diskussion kommit fram till att det geografiska området spelar roll för hur högt gymnasieelever skattar sin oro. Elever i nordöstra Sverige, nära gränsen till Ryssland, kan tänkas skatta högre oro. För att kunna generalisera populationen till alla gymnasieelever i Sverige borde istället ett urval gjorts från hela Sverige.

Genom att avgränsa vår population till södra Sverige togs kontakt med alla gymnasieskolor i Skåne, Halland och Blekinge utifrån motiveringen att de ligger geografiskt nära varandra. Eftersom distributionsansvariga med hjälp av skolenhetsregistret (Skolverket 2022) kontaktade alla gymnasieskolor i nämnda län gjordes en totalundersökning, vilket avser att inget urval görs (Barmark & Djurfeldt 2020, ss.64-66). Att valet föll på en totalstudie, gjordes utifrån viljan att få deltagande respondenter från alla gymnasieskolor. I Skåne finns det idag 149 gymnasieskolor bestående av 48 130 gymnasieelever (Gymnasium 2022; Skolverket 2021a). Motsvarande siffror är avsevärt mindre i Halland och Blekinge. I Halland finns 29 gymnasieskolor med 12 220 gymnasieelever, Blekinge har 19 gymnasieskolor och därtill 5 766 gymnasieelever (ibid.). Efter sammanslagning uppgår antalet gymnasieskolor till 197 och dess elever till 66 116. Alla 197 gymnasieskolor kontaktades varav 7 återkom med viljan att

delta, vilket motsvarar cirka 4% av skolorna. Om man ser på det totala antalet gymnasieelever i åldrarna 16-20 år i södra Sverige och jämför det med antal respondenter, framgår att 0,3% av populationen besvarade vår enkät. Fördelningen av antal deltagande skolor fann vi representativt för respektive läns storlek, av våra 7 deltagande gymnasieskolor kom fyra från Skåne, två från Halland och en från Blekinge.

Sammanfattningsvis gjordes således en totalstudie, då vi inte gjorde något urval utan kontaktade alla gymnasieelever i åldern 16-20 år tillhörande skolor i Skåne, Halland och Blekinge. Vi kom dock inte i direkt kontakt med gymnasieeleverna, utan var tvungna att gå via deras rektorer/administratörer. På så vis skedde alltså ett steg av urval, då det var upp till rektorerna/administratörerna att besluta om deras elever skulle nås av förfrågan om deltagande eller ej. Utifrån detta bör det förtydligas att urvalet inte gjordes av oss, utan till viss del bör ses som självrekryterade. I förhållande till detta diskuterades dock om vårt urval kunde anses vara ett klusterurval, då det skett i fler än ett steg (Barmark & Djurfeldt 2020, s.66; Bryman 2016, ss.234-235). Men då klusterurval utifrån relevant litteratur skildras som en variant av slumpmässigt urval, ansågs det missvisande med motiveringen att undersökningens urval inte skett slumpmässigt (ibid.).

4.5 Datainsamling

Allt datamaterial som omnämns i denna studie är direkt framtaget från vår webbenkät om gymnasieelevers oro i förhållande till kriget i Ukraina där 228 svar inkom. Datainsamlingen påbörjades måndagen den 25 april och fortlöpte under 10 dagar. Förfrågan om att delta i undersökningen skedde digitalt genom att ansvariga mailade ut ett informationsmail och förfrågan till alla gymnasieskolor i Skåne, Halland och Blekinge. Detta inkluderade även privata internatskolor. Mailadresserna fanns till förfogande i ett skolenhetsregister på Skolverkets hemsida (Skolverket 2022). Innan detta tillvägagångssätt valdes, diskuterades flertalet alternativ. Först och främst diskuterades hur kontakten till skolorna skulle tas, varpå alternativ som att åka runt till skolorna, ringa eller maila överlades. Det beslutades snabbt att det sistnämnda alternativet var det mest fördelaktiga, i synnerhet utifrån faktorer som tid och pengar (Barmark & Djurfeldt 2020, s.82). Att åka runt till alla gymnasieskolor i Skåne, Halland och Blekinge hade minst sagt varit tidskrävande och berövat mer tid än vad som fanns till förfogande för uppsatsens omfång. Det hade även överstigit uppsatsens budget, att ta sig runt med bil alternativt åka kollektivt. Det andra alternativet, avsåg att ringa runt till alla gymnasieskolor, vilket även det valdes bort med motiveringen att det var för tidskrävande.

Efter att valet om att maila skolorna tagits, var tanken att detta skulle ske direkt med diverse rektorer alternativt biträdande rektorer. Men då de tillgängliga mailadresserna på Skolverkets hemsida i vissa fall var kopplade till administratörer på gymnasieskolorna, fallerade detta delvis.

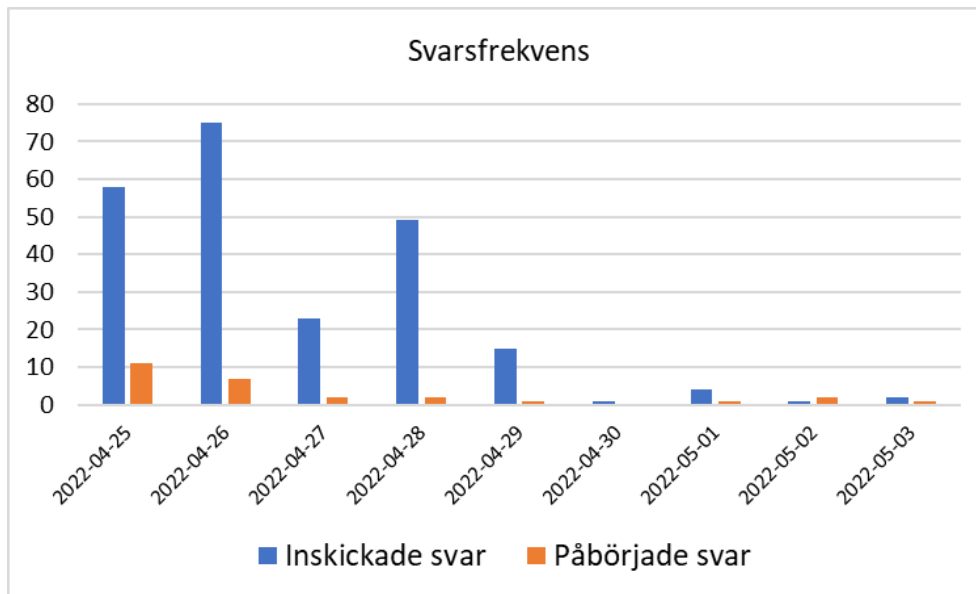
Vid utskick av informationsmail diskuterades om länken till enkäten skulle bifogas redan i detta skede, varpå beslut togs att avvakta och invänta svar gällande deras deltagande. Vid en första anblick ansågs det vara fördelaktigt att bifoga länken till enkäten redan i informationsmailet utifrån att rektorerna/administratörerna på skolan då direkt hade fått möjlighet att granska vår webbenkät och ta ställning gällande deltagande eller ej. På så vis skulle processen förkortas och blir mindre tidskrävande, både för oss och rektorerna/administratörerna. Vidare diskuterades att göra det motsatta och avvakta med att bifoga länken till webbenkäten i det första utskicket, för att skapa en dialog med rektorerna/administratörerna. Detta tillvägagångssätt ansågs vara fördelaktigt utifrån att man då vet exakt hur många skolor som deltar och den geografiska bredd de tillsammans utgör. Efter överläggning med Ola Stjärnhagen, systemförvaltare vid Sunet Survey, beslutades att det mest ultimata var att i vårt informationsmail till rektorerna/administratörerna, bifoga en länk till förhandsgranskning av vår webbenkät. På detta vis fick de möjlighet att granska enkätens struktur och frågor. Därefter hörde de som fortsatt var intresserade av sig till oss, för länken till webbenkäten. I förhållande till detta skickades informationsmailet strategiskt iväg under påskveckan, med tanken och tron om att anställda inom skolan har mer tid att besvara sin mail eftersom deras elever är på påsklov. Det visade sig inte stämma och svaren dröjde.

Att valet föll på webbenkät är inte helt oväntat utifrån ovanstående resonemang om tid och pengar samt att detta tillvägagångssätt är miljövänligare utifrån den mängd papper som hade förbrukats vid en pappersenkät. Då både kontakten med gymnasieskolorna samt utskicket av webbenkäten, gjordes digitalt, kom vi som sköter distributionen inte i någon personlig kontakt med respondenterna. Detta kan betraktas som fördelaktigt utifrån att vi på så vis inte kunde påverka respondenternas medverkan och svar med vår närvaro, vilket ökar undersökningens reliabilitet. Det är dock negativt i den bemärkelse att vi som distributionsansvariga varken hade möjlighet att på ett tillfredsställande sätt motivera gymnasieelevernas medverkan, eller besvara de eventuella frågor och funderingar som uppkom vid deras bevarande av enkät (Trost & Hultåker 2016, s.10). I förhållande till detta fanns dock våra mailadresser på informationstexten i vår enkät.

Bryman (2016, ss.240-241) berör begreppet bortfall i sin bok, och redogör att detta är något som syftar till de fall där respondenter inte vill delta, vilket blir allt vanligare. Nämnvärt är att problemet i synnerhet avser postenkäter (ibid.), vilket bör anses fördelaktigt för oss då vi gjorde en webbenkät. Vi fann trots detta ett stort externt bortfall på två nivåer. Första nivån av externt bortfall skedde på skolnivå, då endast 7 av 197 gymnasieskolor beslutade sig för att delta i undersökningen. Även på elevnivå, visade det sig vara stort bortfall. Detta avser alla de gymnasieelever som fick tillgång till enkäten men av olika anledningar valde att avstå, samt de som påbörjade besvara enkäten men inte slutförde den. Till följd av att vi gick via rektorerna/administratörerna för att nå ut till eleverna, kan vi omöjligt fastställa antal gymnasieelever som hade möjlighet att besvara enkäten men som avstod. Däremot fann vi exakt antal gymnasieelever som påbörjade enkäten men inte slutförde den.

På Sunet Surveys hemsida, där enkäten konstruerades, uppgavs att 255 personer klickat in och påbörjat undersökningen, varav 228 fullföljde den (se diagram 1). Detta ger ett bortfall på 27 personer, vilket motsvarar 10,5% av undersökningens respondenter. Det har förts diskussioner gällande detta, varpå en förklaring kan vara att lärare, som står utanför vår population, av nyfikenhet klickat in på länken. Detta bör anses som fullt möjligt eftersom rektorerna/administratörerna på gymnasieskolorna lade upp länken till enkäten på deras digitala lärplattform där även lärare hade tillgång till den. Detta är dock inget vi med säkerhet kan veta. I förhållande till undersökningens externa bortfall, bör även dess interna bortfall framhållas. Internt bortfall avser de fall där respondenterna inte besvarat samtliga enkätfrågor, varpå information då saknas på vissa variabler (Barmark & Djurfeldt 2020, ss.73-74). Internt bortfall anses vanligtvis vara ett mindre problem utifrån att det sällan är lika omfattande som externt bortfall. Vid genomförandet av en skrivbordsgranskning fann vi fem interna bortfall, utifrån faktorer som att de inte tillhörde undersökningens population alternativt svarade motsägelsefullt. Bortfall försöktes dock aktivt undvikas, genom att utformningen av enkäten gjordes kort och koncis, vilket generellt tenderar att generera mindre bortfall än långa och mer omfattande enkäter (Bryman 2016, ss.290-295).

Diagram 1: Webbenkätens svarsfrekvens. N=255.

4.6 Forskningsetiska övervägande

Vid genomförandet av denna undersökning har forskningsetiska övervägande gjorts löpande. Som tidigare beskrivits i vårt avsnitt om urval, var vår önskan inledningsvis att undersöka målgruppen barn och unga. Vi tog tidigt ett aktivt ställningstagande och valde att begränsa oss till endast ungdomar utifrån realistisk genomförbarhet och etiska överväganden. För att genomföra en undersökning på yngre barn hade vårdnadshavares samtycke krävts, vilket inte varit genomförbart för denna kandidatuppsats. Vidare hade ämnet för uppsatsen kunnat väcka obehag för en yngre målgrupp vilket vi inte ville riskera.

Redan vid första kontakt med gymnasieskolornas rektorer/administratörer redogjordes de etiska principerna skriftligen. Att detta förklarades redan i massutskicket till gymnasieskolornas rektorer/administratörer gjordes utifrån förhoppningen att det skulle medföra ökat förtroende för undersökningen och därav större vilja att delta. Även webbenkäten inleddes med en kortfattad presentation tätt följd av de etiska principerna. Först avhandlades informationskravet med motiveringen att deras deltagande var helt frivilligt varpå de när som helst hade möjlighet att avbryta sitt deltagande (Bryman 2016, ss.170-172). Därefter klargjordes deras anonymitet, utifrån motiveringen att deras enkätsvar varken gick att koppla till respondenten i fråga eller dennes gymnasieskola. Sen redogjordes även konfidentialitetskravet och nyttjandekravet, då det på ett tydligt sätt förklarades att alla personuppgifter kom att avidentifieras, behandlas med respekt och endast användas inom ramen för studien (ibid.). Vi valde att avsluta presentationen med formuleringen “Genom att

starta undersökningen samtycker Du till ovanstående” för att ta hänsyn till samtyckeskravet.

Vi har vid upprepade tillfällen fört en diskussion gällande undersökningen och om den är etiskt försvarbar utifrån dess syfte. Huvudsakligen har tankar om detta grundat sig i att krig kan vara känsligt och väcka obehag, i synnerhet för de ungdomar som har sådana erfarenheter. Då undersökningen är en totalstudie och inget urval aktivt gjorts, bör det därför nämnas att det inte kan garanteras att denna studie inte distribuerats till de ungdomar som är extra sårbara. Vidare är webbenkäten utformad på så vis att dess titel samt inledningstext presenterar undersökningens syfte samt upplyser gymnasieeleverna om deras rättigheter och att deras deltagande är helt frivilligt. Med avstamp i detta bör det därför anses som ett rimligt antagande att de ungdomar som upplever undersökningen som känslomässigt jobbigt har all möjlighet att avstå. Det är dock viktigt att poängtera att vår medvetenhet om detta bidragit till extra försiktighet och aktsamhet vid skapandet och formulering av enkät. Det bör även anses vara fördelaktigt att enkäten är en webbenkät och därför både distribueras och besvaras digitalt. På så vis behöver respondenterna rimligtvis inte känna samma press att delta på grund av yttre påverkan, jämfört med om det skett fysiskt.

4.7 Analysförfarande

Efter genomförd datainsamling överfördes allt insamlat material, från vårt enkätverktyg Sunet Survey till det statistiska dataprogrammet IBM SPSS. Inledningsvis genomfördes en datatvätt, som resulterade i ett internt bortfall på fem respondenter utifrån faktorer som att de inte tillhörde undersökningens population alternativt svarade motsägelsefullt. För att få en så överskådlig bild som möjligt av det insamlade materialet, gjordes frekvenstabeller på alla enkätfrågor. På så vis skapades univariata analyser, vilket syftar till att man analyserar en variabel i taget (Bryman 2016, s.411). I detta skede av processen skulle analys av vår första frågeställning påbörjas. Beslut hade tidigare tagits om att skapa ett summerande index av enkätfråga 5-8, för att kunna mäta oro på ett bra sätt. Vidare bestämdes att det skulle göras ett histogram av vårt orosindex, detta ansågs vara mest lämpligt eftersom index kan behandlas som kvantitativa variabler (Barmark & Djurfeldt 2020, s.112). Vid införandet av variablerna i IBM SPSS omvandlades samtliga svarsalternativ till siffror. Här stötte vi dock på trubbel, då vi efter granskning av validerade enkäter, hade valt att ordna vissa av svarsalternativen på följande sätt;

Instämmer helt
Instämmer delvis
Vet ej/har ingen åsikt
Instämmer inte
Instämmer inte alls

Genom att ordna svarsalternativen likt detta, fick de positiva svarsalternativen lägst värde och de negativa svarsalternativen högst värde när de fördes in i IBM SPSS. Detta var problematiskt utifrån att vi behövde ha samma riktning på alla variabler för att göra ett index (Barmark & Djurfeldt 2020, s.106), där värde 1 indikerade låg oro på samtliga enkätfrågor och värde 5 indikerade hög oro på samtliga enkätfrågor. Utifrån detta omkodades därför alla svarsalternativ och fick anta nya värden. För ytterligare tydliggörande så kodades svarsalternativen om på följande sätt;

Instämmer helt (1) → (5)
Instämmer delvis (2) → (4)
Vet ej/har ingen åsikt (3) → (3)
Instämmer inte (4) → (2)
Instämmer inte alls (5) → (1)

Med hänvisning till att majoriteten av indexfrågorna hade fem svarsalternativ beslutades att de skulle utgå från värdena 1-5. Vi valde medvetet att inkludera de respondenter som svarade "vet ej/har ingen åsikt" för att inte riskera ett stort internt bortfall på vårt index (Barmark & Djurfeldt 2020, ss.105-106). Detta gjordes genom att ge dem neutrala mittenpositioner på vår indexskala (ibid.). Vidare krävdes att alla de enkätfrågor som inte hade fem svarsalternativ värderades om. För ytterligare tydliggörande värderades svarsalternativen till enkätfråga 6 på följande sätt;

Har du under de senaste två månaderna tagit reda på vart närmaste skyddsrum ligger?
Ja (→ värderades till siffran 4)
Nej (→ värderades till siffran 2)

När alla enkätfrågor till vårt orosindex var omkodade och värderade till ett värde på skalan 1-5 skapades vårt index. För att säkerställa att våra indexvariabler samvarierade i relativt hög

utsträckning togs Cronbach's alpha fram (Barmark & Djurfeldt 2020, s.104). För att besvara den andra frågeställningen gjordes vidare en medelvärdesanalys på den oberoende variabeln kön. Denna typ av analys lämpar sig när man har en kvalitativ variabel och en kvantitativ variabel (Barmark & Djurfeldt 2020, s.132). Medelvärdet för respektive kön räknades ut med hjälp av IBM SPSS, vilket även hjälpte oss att signifikant testa jämförelsen mellan könen medelvärde vilket gick att utläsa från "Independent Samples T-test". Detta gjordes för att vi ville vara så säkra som möjligt på att vårt resultat var signifikant för populationen och att vi därmed kunde förkasta nollhypotesen.

Avseende den sista, öppna frågan var svarsfrekvensen som förväntat väldigt låg. Det stora bortfallet inspirerade oss till att göra en renodlad kvalitativ analys på de få inkomna svar vi fått. Men efter att ha tagit del av dess innehåll avstods detta, utifrån att svaren inte ansågs bringa ytterligare information till vår undersökning.

4.8 Validitet och reliabilitet

Utifrån den kvantitativa forskningen är begreppen reliabilitet och validitet användbara för att diskutera metodens tillförlitlighet. Reliabilitet handlar om mätningens pålitlighet utifrån begreppen stabilitet och intern reliabilitet (Bryman 2016, s.207). Stabilitet nås om mätningen är stabil över tid, något som för denna undersökning är svårt att påverka, då det finns många omständigheter som kan påverka gymnasieelevers attityder. En sådan omständighet kan vara omvärldsfaktorer, skulle kriget i Europa få ett abrupt slut skulle sannolikt gymnasieelevernas svar se annorlunda ut vid en förnyad mätning. Begreppet intern reliabilitet handlar om respondenternas svar på olika frågor hänger ihop och är följdriktiga (Bryman 2016, s.208). Vi har, utifrån enkätens syfte och frågeställningar, skapat ett index för att mäta ungdomars oro. För att mäta den interna reliabiliteten och tillförlitligheten på vårt index har vi mätt Cronbach's alpha och fått resultatet 0,796 (se tabell 3) vilket tolkas som bra utifrån att det ska överstiga 0,7 för att variablerna ska vara lämpliga att slå samman till ett index (Barmark & Djurfeldt 2020, s.104). Vårt index har också en centrering kring mitten vilket bör anses bra då man fångat hela vidden av upplevelsen och inte har några tak- eller golfeffekter. Vidare har en pilotundersökning på målgruppen genomförts innan utskick. I möjligaste mån har det säkerställts att enkäten är lättförståelig och att svarsalternativen uppfattas som heltäckande. Feedback från pilotundersökningen stärker studiens reliabilitet. En annan egenskap hos enkäten som stärker reliabiliteten är dess korthet, då en kort enkät sannolikt genererar mer genomtänkta svar än en lång (Barmark & Djurfeldt 2020, s.61).

Reliabiliteten måste dock beaktas utifrån att det är en anonym webbenkät och det finns därmed inget sätt att kontrollera att respondenterna faktiskt tillhör undersökningens målgrupp. Ett skäl som ändå motiverar relativt hög reliabilitet är att gymnasieskolornas rektorer/administratörer lagt ut webbenkäten på skolans lärplattform, därmed är det endast elever och lärare på tillhörande gymnasieskola som haft tillgång till enkäten.

Validitet kontrollerar om måttet som används verkligen mäter det man vill mäta, begreppsvaliditet (Bryman 2016, s.209). Validiteten är något som diskuterats flitigt under utformandet av undersökningen då vi utifrån syfte och frågeställningar velat skapa ett index av begreppet oro. Vi har lagt mycket tid på att gå igenom enkäter som tidigare gjorts om oro och bedömts vara validerade, som bland annat enkäter utgivna av Elevhälsan (Metodstöd Elevhälsan 2021) och SCBs enkät om ”Skolbarns hälsovanor årskurs 9” (Folkhälsomyndigheten 2017). Vi har även inhämtat kunskap om enkätens konstruktion utifrån SCBs metodstöd om frågekonstruktion i enkätundersökning (Statistiska centralbyrån 2016). Däremot har vi inte funnit någon enkät som vänder sig till ungdomar och frågar om oro för krig, därav har frågorna till viss del konstruerats av oss själva. Även efter noggrann genomgång av formuleringar och svarsalternativ har det varit svårt att helt säkerställa validiteten. Att bryta ner begreppet oro till ett antal frågor visade sig vara tämligen svårt. Vidare är denna webbenkät en självskattning av gymnasieelevers upplevda oro vilket kan vara problematiskt utifrån att vi inte vet om de faktiskt talar sanning och det påverkar studiens validitet.

Extern validitet är ett begrepp som råder om studiens resultat kan generaliseras utanför studiens kontext (Bryman 2016 s.74). Inledningsvis kan empirin ge svaren att deltagande respondenter stämmer överens med populationen i stort och att empirin därför inte är snedvriden. Bortfallet är dock relativt stort och skedde i två steg. Av de 197 gymnasieskolor som finns i södra Sverige valde endast 7 att delta. Av dessa 7 gymnasieskolor valde sedan 228 elever att besvara enkäten, vilket kan jämföras med det totala antal gymnasieelever i södra Sverige, ca 66 116 (Skolverket 2021a). Då undersökningen även mäter samband är det viktigt att undersöka om resultaten kan generaliseras till populationen. Detta gjordes genom ett T-test som gav oss ett p-värde på 0,001 (se tabell 4) vilket betyder att det är signifikant säkerställt att kan generaliseras till populationen gymnasieelever i södra Sverige.

5. Resultat och analys

Syftet med denna studie är att undersöka gymnasieelevers upplevda oro för kriget i Ukraina samt undersöka om det finns ett samband mellan oro och könstillhörighet. I detta kapitel kommer empirin presenteras och analyseras utifrån våra frågeställningar.

5.1 Empiri

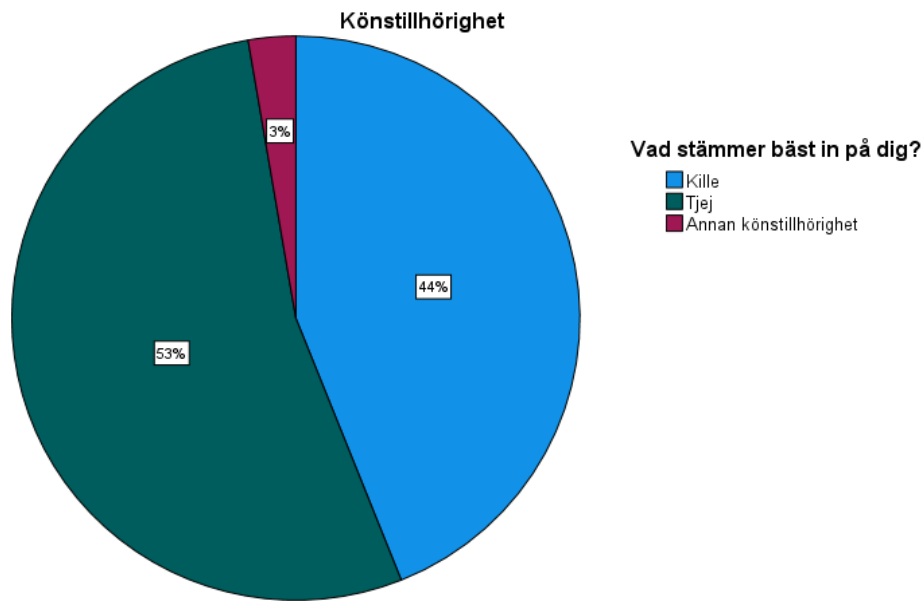
Inledningsvis har bakgrundsfrågor om kön, ålder och utbildning skapat en bild av ett resultat som stämmer väl överens med populationen i stort. Åldersfördelningen är jämn över antalet respondenter födda 2003-2005 medan det endast är ett fåtal elever som är födda 2002, närmare bestämt fem stycken. Detta bör dock inte ses som missvisande då det rimligtvis kan vara elever som gått om en klass alternativt valt att byta gymnasieprogram under sin skolgång. Likaså visar frågan om gymnasieprogrammets inriktning en korrekt bild över hur det är fördelat i hela populationen (se tabell 1). Enligt Skolverkets (2021b) statistik var andelen sökande 2021/22 till gymnasieskolans högskoleförberedande program 64% och yrkesförberedande program 36%.

Tabell 1: Vilken inriktning har ditt gymnasieprogram? N=223.

	Frekvens	Procent	Giltlig procent
Högskoleförberedande	145	65	69
Yrkesförberedande	65	29	31
Annan inriktning	1	0	0
Total	211	95	100
Vet ej	12	5	
Total	223	100	

Svarsfrekvensen på enkätfråga ett (se diagram 2) visar att tjejer i högre utsträckning deltagit i undersökningen, vilket är i linje med vårt förväntade resultat att tjejer tenderar besvara enkäter i högre utsträckning än killar (SOM-institutet 2021). Slutsatsen som dras är att det således inte är snedvridet material utan empirin stämmer väl överens med verkligheten.

Diagram 2: Respondenternas könstillhörighet. N=223.

5.2 Frågeställning 1

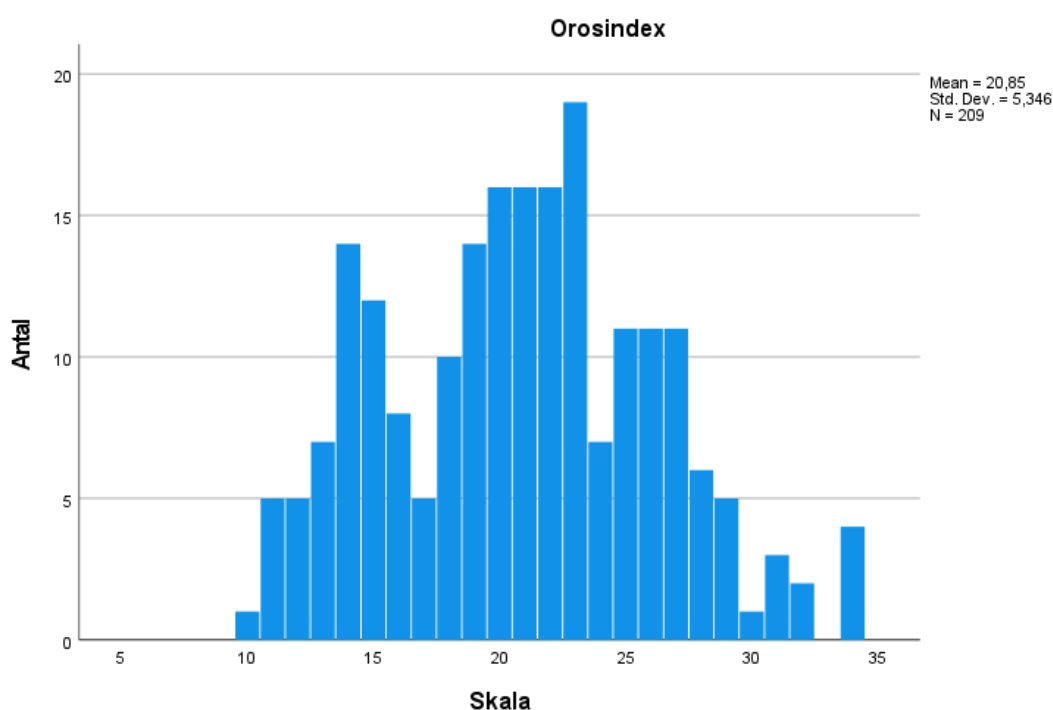
Vår första frågeställning är “Vilken grad av oro uttrycker gymnasieelever i Sverige att de har för kriget i Ukraina?”. Det framkom flera intressanta resultat från respondenterna såsom på enkätfrågan “Hur ofta har du under de senaste två månaderna pratat med någon i din bekantskapskrets om kriget i Ukraina?” där 80% svarade “några gånger i veckan eller fler”. Resultatet visar att kriget i Ukraina är ett aktuellt ämne som engagerar gymnasieeleverna.

Frågeställningen utgår från begreppet oro vilket kan ses som ett teoretiskt begrepp där definitionen ter sig otydligt i såväl forskning som för den enskilde. I denna studie har vi därför valt att skapa ett index över den upplevda oron, för att på så sätt kunna undersöka gymnasieelevers upplevelse så riktigt som möjligt. Indexet skapades utifrån enkätfråga 5-8 och det interna bortfallet för dessa frågor var 14 respondenter (se tabell 2), då de kryssat i fler än ett svarsalternativ trots vår explicita uppmaning att inte göra så. Dessa frågor gav sedan ett poängvärde mellan 7 och 35 för varje respondent. Ett lågt värde i vårt index indikerar en låg oro och ett högt värde ger således en indikation på stor oro.

Tabell 2: Frekvenstabell över index. N=209.

Orosindex		
N	Antal giltiga värden	209
	Antal interna bortfall	14
Medelvärde		20,85
Median		21
Standardavvikelse		5,346
Variationsvidd		24
Minimum		10
Maximum		34

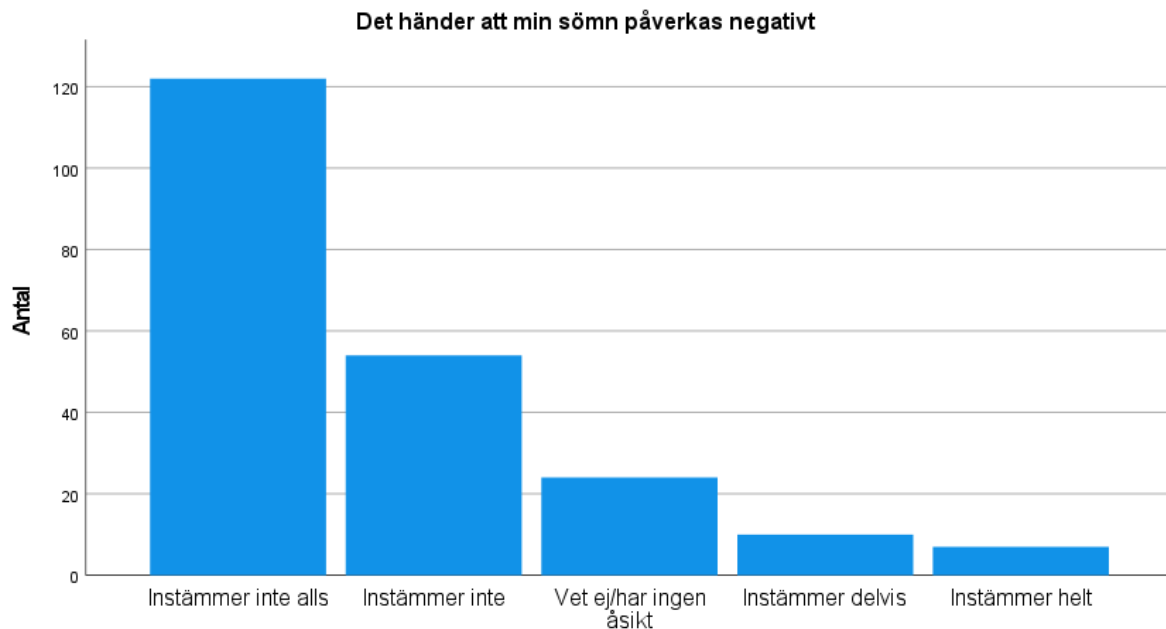
Diagram 3: Index över oro. N=209.

Som utläses från frekvenstabellen (se tabell 2) och indexet (se diagram 3) rör sig värdena mellan 10 och 34 för de 209 återstående respondenterna efter det interna bortfallet. Medianen är 21,00 och medelvärdet ger oss 20,85. Det vill säga att medelvärdet för den upplevda oron hos gymnasieelever är strax under mitten på orosskalan. Resultatet från fråga 7c utmärker sig extra mycket. 7c avser ett påstående om respondenternas sömn påverkats av oron för kriget i Ukraina. Detta är ett resultat där väldigt få respondenter rapporterar att detta stämmer (se diagram 4). Anledningen till att enkätfrågan är med grundar sig i att många andra forskningsundersökningar som avser att mäta oro, undersöker just sömn då det finns samband mellan oro och sömnsvårigheter (FORTE 2021; Marques et al. 2016; Metodstöd för elevhälsan 2021; Tousignant et al. 2019). Genom att använda oss av denna fråga ansåg vi det öka enkätens validering. Vi fann det intressant att hela 81% av respondenterna inte instämde i

påståendet, jämfört med övriga påståendefrågor där spridningen var betydligt större (se bilaga 3).

Diagram 4: Resultat för fråga 7c. N=209.

För att se hur väl frågorna korrelerar med varandra, speciellt efter resultatet från fråga 7c, valde vi att undersöka detta med hjälp av Cronbach's alpha. Resultatet (se tabell 3) blev 0.796 vilket bör anses som bra utifrån att värdet ska överstiga 0,7 för att variablerna ska vara lämpliga att slå samman till ett index (Barmark & Djurfeldt 2020, s.104). Därmed kan indexet ses som fungerande trots resultaten från 7c.

Tabell 3: Resultat av Cronbach's alpha.

Cronbach's Alpha	N
0,796	7

5.3 Frågeställning 2

Frågeställning 2 är "Finns det ett samband mellan oro och könstillhörighet bland gymnasieelever?". I förhållande till denna frågeställning valdes, efter visst övervägande, att det tredje svarsalternativet för kön, dvs. annan könstillhörighet, skulle tas bort. Detta uteslöts främst av två anledningar. För det första fanns det endast sex respondenter som valt svarsalternativet "Annan könstillhörighet" varpå det därför är mycket svårt att säga något om

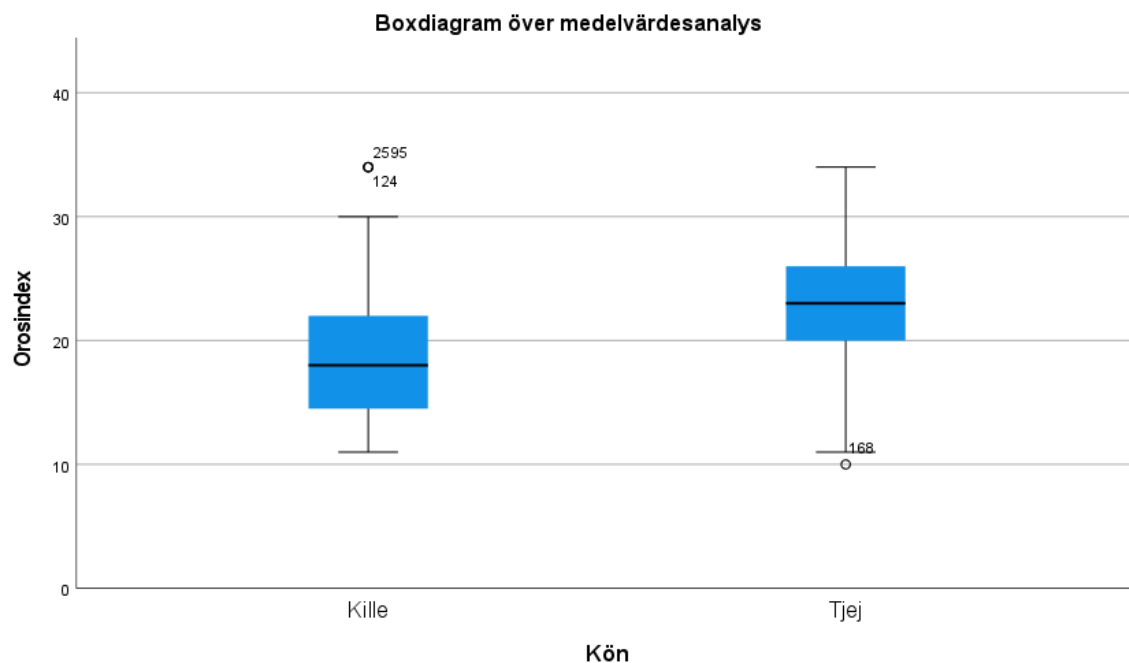
dessa svars representativitet för hela populationen. Respondenterna är helt enkelt för få för att kunna ge några representativa svar. För det andra behandlar tidigare forskning och framförallt valda teorier endast könen man och kvinna. Yvonne Hirdmans teori utgår från att det finns två kön, man och kvinna, och deras isärhållande. Fortsättningsvis presenteras därför empirin enbart utifrån könen man och kvinna. Då vår andra frågeställning är en jämförande fråga så kommer den att besvaras med en medelvärdesanalys på vårt index. Variabeln kön jämförs med medelvärdet på vårt orosindex.

Tabell 4: Medelvärdesanalys. N=203.

	Kön	N	Medelvärde	Standardavvikelse
Orosindex	Kille	92	18,77	5,413
	Tjej	111	22,46	4,731

Significance (Two-Sided p) <,001

Diagram 5: Boxdiagram. N=203.

Som kan utläsas av analyserna är medelvärdet för tjejers upplevda oro på indexet 22,46 medan motsvarande siffra för killar är 18,77. Skillnaden mellan könen medelvärde är alltså 3,688 vilket visar att tjejer upplever mer oro än killar för kriget i Ukraina. För att säkerställa den statistiska felmarginalen på medelvärdeskillnaden görs ett T-test. Utfört T-test ger oss p-värdet 0,001 för sambandet. Det är därmed signifikant säkerställt att det finns ett samband.

Detta gör sammantaget att vi kan förkasta nollhypotesen som säger att det inte finns något samband mellan kön och oro. Vi drar därför slutsatsen att bland undersökta gymnasieelever är tjejer mer oroliga för kriget i Ukraina än killar, och denna skillnad kan generaliseras till hela populationen gymnasieelever i södra Sverige.

6. Diskussion

Syftet med studien är att bidra till kunskapen om barn och ungas oro genom att studera gymnasieelevers upplevda oro kring ett pågående krig. Detta resulterade i två frågeställningar som kommer att diskuteras nedan. Vidare kommer studiens begränsningar behandlas, samt förslag till fortsatt forskning inom området att diskuteras.

6.1 Ungas oro i förhållande till kriget i Ukraina

Frågeställning 1 lyder "Vilken grad av oro uttrycker gymnasieelever i Sverige att de har för kriget i Ukraina?". Genomförd undersökning med 223 respondenter visar att gymnasieelever i södra Sverige är oroliga och detta är signifikant säkerställt för populationen. Resultatet tolkas utifrån indexet med hjälp av tidigare forskning. I redovisat index är medelvärdet för oron 20,85 och medianen 21,00 (se tabell 2), alltså strax under mittenvärdet. Detta kan jämföras med Folkhälsomyndighetens (2022b) årliga enkät "Hälsa på lika villkor" som delvis undersöker känslor som oro, ångslan och ångest. I den yngsta åldersgruppen (16-29 år) uppgav 57% att de besvärades av dessa känslor (ibid.). Jämfört med vår undersökning kan det sägas att oro för just kriget i Ukraina finns, men den är lägre än den generella oron för målgruppen. Tolkningen kan därmed göras att oron för krigssituationen i Europa snarare är måttlig än låg eller hög. Det är dock viktigt att poängtera att den yngsta åldersgruppen i Folkhälsomyndighetens undersökning avser individer 16-29 år och därmed inkluderar ett större åldersintervall än den undersökning som här genomförts.

Huruvida oron ökat eller inte till följd av kriget i Ukraina, är svårt att uttala sig om då det inte finns någon studie att jämföra med och denna undersökning inte är av longitudinell design. Men jämförelsevis med andra krissituationer, visade Bäuerle et al. (2020) i sin studie att oron ökade kraftigt i Tyskland under coronapandemin jämfört med tiden innan pandemin. Med hänvisning till detta skulle det därför kunna tänkas att det skett en ökning bland oron i generell bemärkelse för gymnasieelever utifrån rådande säkerhetsläge i Europa. Vår studie visade exempelvis att kriget i Ukraina är ett ämne som engagerar populationen, då så

många som 80% av gymnasieeleverna uppgav att de pratar om kriget flera gånger i veckan eller mer.

Tidigare forskning har även visat att institutionell tillit, det vill säga högt förtroende till myndigheter korrelerar med en lägre rapporterad oro (Bäuerle et al. 2020; Jukkala et al. 2021; Kulin et al. 2021). Bäuerle et al. (2020) visar i sin studie att lågt förtroende för statliga åtgärder är positivt korrelerat med oro, ångest- och depressionssymtom. I förhållande till detta uppgav endast 22% av gymnasieeleverna i vår undersökning att de hade litet eller mycket litet förtroende för Försvarmakten. Detta skiljer sig från befolkningen i stort, där 45% rapporterat litet eller mycket litet förtroende för Försvarmakten (Kantar SIFO 2022). Gymnasieeleverna i vår undersökning visar därmed på ett större förtroende för Försvarmakten än befolkningen i stort, vilket kan tänkas påverka den självuppskattade oro som rapporterats och tolkats som måttlig.

6.2 Könsskillnader

Studiens hypotes ”Tjejer i gymnasieålder uttrycker mer oro för kriget i Ukraina än jämnåriga killar” är formulerad utifrån teoretikerna Yvonne Hirdmans och Raewyn Connells bidrag till genusforskningen. Tidigare forskning har även talat sitt tydliga språk gällande samband mellan kön och oro (Costa et al. 2001; Courtenay 2000; De Boise & Hearn 2017; Folkhälsomyndigheten 2022b; Jukkala et al. 2021; Sjöberg 1998; Xiao & McCright 2021). Även vår studie har funnit detta samband som visat sig vara signifikant, vilket gjort att vi kunnat förkasta den nollhypotes som säger att det inte finns något samband mellan kön och oro. Vår studie kan dock inte säga något om varför det finns skillnad mellan kön utan enbart att det finns en sådan. Med hjälp av valda teorier och tidigare forskning ämnar vi dock försöka förklara sambandet.

Utifrån Hirdmans (1988; 2001) genuskontrakt kan det konstateras att genom de ideal och roller som tilldelas utifrån kön finns vissa förväntningar på hur man ska vara och agera. Män ska inte känna oro eller visa svaghet. Connell (2005) skriver att den hegemoniska maskuliniteten konstrueras och blir norm för vad som anses vara maskulint. Detta är något som kan tolkas vara väldigt drivande och starkt i vårt samhälle. Med en jämförelse av upplevd oro för coronapandemin visade männen på lägre oro än kvinnor, vilket är anmärkningsvärt då det var männen som löpte störst risk att insjukna och bli allvarligt sjuka (Jukkala et al. 2021). Detta skulle kunna tolkas som att rådande genuskontrakt och maskulinitetsnorm influerar och

påverkar känslohanteringen starkt, så mycket att faktorer som risk för allvarlig sjukdom kommer sekundärt. Med ovanstående teori och forskning som bakgrund ter det sig därför inte särskilt förvånande att även vår studie visade att killar rapporterar lägre oro än tjejer. Att agera i linje med genuskontraktet kan rent av ge en viss trygghet för gymnasieeleverna. Det finns även forskning som visar på könsskillnader gällande känsloupplevelse där män upplever känslor mindre intensivt än kvinnor, samt att kvinnor lättare påverkas av sina känslor (Costa et al. 2001). I ljuset av ovanstående teorier kan detta dock ifrågasättas, vad är egentligen genom forskning belagt som könsskillnader och vad är strukturen mellan män och kvinnor som påverkar? I liknande banor går det även att diskutera vår undersökning, då det inte går att veta om tjejer faktiskt är mer oroliga än killar. Det är självrapporterad data som kan påverkas av många faktorer. Det finns även tidigare forskning som visar att kvinnor tenderar att svara mer ärligt vid rapportering av känslor än vad män gör (Shamai & Kimhi 2007). Det är därför tänkbart att könsskillnaderna kan vara mindre, men även större än vad denna studie visar.

Connell (2009) menar att familj, skola och sociala medier påverkar genusinläringen och att de flesta individer väljer att agera utifrån normen, då det kan få betydande sociala konsekvenser om den inte följs. Utifrån detta har vi uppmärksammat barn och ungas exponering för media till följd av kriget i Ukraina. Inte minst statsminister Magdalena Andersson påpekade detta i sitt tal till nationen. Detta har för oss skapat en diskussion om hur vi återigen reproducerar genusmönster där männen bär vapen, är starka och har viktiga fredssamtal. Kvinnor och barn syns däremot flyende med mycket starka känsloutryck. Vi upplever, likt Hirdmans teori att kvinnor även i nutid målas upp som det svagare könet. Kvinnan lider, gråter och är rädd medan mannen är stark och kämpar för att försvara sitt land. Nuvarande krigssituation visar hur alla tillsammans återigen utövar och fastställer strukturen mellan kvinnor och män.

Vidare beskriver Connell (2009) att egenskapernas dikotomi ligger till grund för de sociala genusmönster som finns, där kvinnor antas vara känsllosamma och män aggressiva och rationella. I linje med detta har vi i tidigare forskning uppmärksammat en undersökning där pojkar reagerade på krigssituationer med ett nervöst, regressivt och aggressivt beteende medan flickor påvisade ångestsymtom (Chiminenti & Abu Nasr 1992). Vår studie kan till viss del sägas bekräfta att dessa sociala genusmönster reproduceras än idag bland unga. De Boise och Hearn (2017) beskriver i sin artikel att mäns känslohantering delvis skildras av samhällets könsnormer och ideal. Detta kan få negativa konsekvenser för den individuella hälsan vilket

gör att detta är viktigt att studera närmre. I linje med detta hänvisar Courtenay (2000) i sin forskning till statistik som säger att kvinnor oftare rapporterar om psykisk ohälsa men samtidigt är det männen som är överrepresenterade i självmordsstatistik. Denna forskning i likhet med vår genomförda studie visar sammantaget på vikten av att problematisera genus och maskuliniteter likt Hirdmans och Connells teorier. Det finns en skillnad mellan kön och oro som inte är gynnsam för männen utifrån mående och hälsa, att få en förståelse för varför skillnaden finns är därmed viktig.

6.3 Studiens begränsningar

Den genomförda studien grundar sig i gymnasieelevers självskattning, vilket bör ses med viss försiktighet. Vi kan inte med säkerhet uttala oss om att respondenterna besvarat enkäten sanningsenligt, fastän vi gjort allt i vår makt för att främja detta. Som tidigare nämnts konstruerades enkäten med en kort inledande text där vi redogjorde för respondenternas rättigheter varav deras och skolans anonymitet klargjordes. Trots detta fann vi att en respondent skrivit följande i enkätens öppna fråga "Jag vill inte att min [sic!] namn ska synas för någon i skolan inte för lärare heller inte någon alls. Tack". Att respondenten ber oss att inte delge dennes svar, bör tas på stort allvar, då det kan vara en indikation på att denne inte vågat svara helt sanningsenligt. I förhållande till detta vill vi även lyfta tidigare forskning som pekar på att kvinnor tenderar att vara mer ärliga vid rapportering av känslor än män (Shamai & Kimhi 2007). Detta är inget som vi utgått ifrån vid analysering och tolkning av resultat, men något vi tagit i beaktande och medvetet valt att uppmärksamma. Det är därför fullt möjligt att redovisade könsskillnaderna kan vara större alternativt mindre än vad vår undersökning visar.

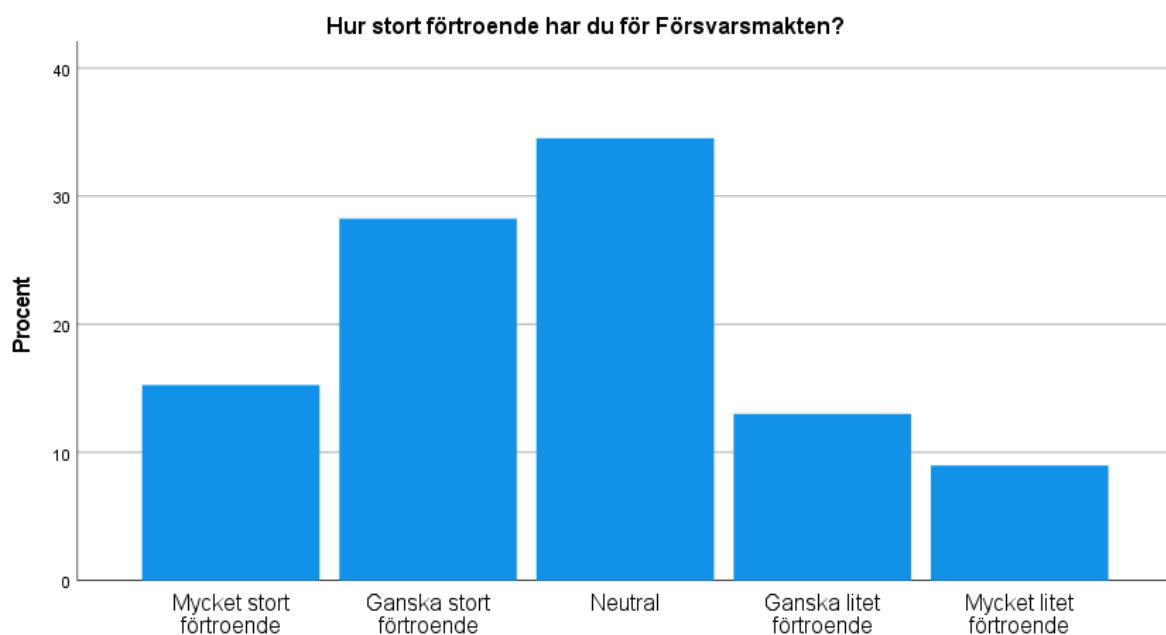
Ytterligare en begränsning som bör uppmärksammas är det faktum att populationen endast avser individer som befinner sig inom åldersintervallet 16-20 år. Som tidigare nämnts var ambitionen att undersöka barn och unga, vilket begränsades utifrån etiska överväganden. Personligen anser vi att det hade varit ytterst intressant och givande ur ett forskningsperspektiv att undersöka yngre åldrar. På så vis hade undersökningen medfört ytterligare dimensioner utifrån att man kunnat inkludera en större målgrupp såsom både barn och unga. En sista begränsning vi vill belysa är enkätens utformning och dess korthet. Med hänvisning till relevant litteratur konstruerades enkäten utifrån faktorer som att inte trötta ut respondenterna. Detta kan ha medfört att vi gick miste om uttömmande svar och eventuell

värdefull information. I efterhand har vi konstaterat att det fanns ytterligare intressanta aspekter att fråga om utifrån vår deskriptiva frågeställning.

6.4 Förslag till fortsatt forskning på området

Som tidigare nämnts ämnade enkätfråga 9 att undersöka respondenternas inställning till Försvarsmakten. Vidare fann vi i resultatet (se diagram 6) att gymnasieelever har ett ganska stort förtroende för Försvarsmakten, då 44% uppgav att de hade stort eller mycket stort förtroende. Som tidigare forskning visat har ett högt förtroende för institutioner ett samband med lägre oro (Bäuerle et al. 2020; Jukkala et al. 2021; Kulin et al. 2021) vilket även går i linje med denna studie där gymnasieelever visar på måttlig oro samt ganska stort förtroende för Försvarsmakten.

Diagram 6: Resultat för fråga 9. N=222.

Ovanstående diagram inspirerade oss till ytterligare analys varpå vi gick i tankebanorna att vidga studien genom att utforma en tredje frågeställning ”Finns det ett samband mellan oro och förtroende för Försvarsmakten?”. En tanke hade då varit att göra en korrelationsanalys av typen prickdiagram. Men eftersom diskussionen uppkom i ett sent skede av analysprocessen fallerade detta med uppsatsens tidsram i beaktande. Vi hade då varit tvungna att göra markanta ändringar i vårt avsnitt om tidigare forskning samt teori utöver tillägg i analys och diskussion.

Ett annat intressant perspektiv för fortsatt forskning är sociala mediers påverkan av nyhetsinhämtningen för barn och unga. I dagens högteknologiska samhälle visas nyheter i många format utöver de traditionella sätten som tidningar, radio och tv. Det sprids information såväl som desinformation på många plattformar och det är kanske främst där barn och unga befinner sig idag. Sociala medier som TikTok och Instagram visar korta, explosiva filmklipp som kan vara snedvridna. Intressant hade därför varit att forska vidare på hur nyheter om krig blir presenterade för barn och unga samt hur målgruppen påverkas av den typen av exponering.

6.5 Avslutning

Avslutningsvis har vi all respekt för att det finns en stor komplexitet kring våra resultat och ställer oss ödmjuka inför det faktum att undersökningen har sina begränsningar. Vår förhoppning är trots detta, att vi lyckats bidra till kunskapen om barn och ungas oro kring ett pågående krig i Europa. Likaså hoppas vi att vår studie bidragit med insikter om hur utbredd oron är och hur den skiljer sig mellan könen. Förhoppningen är att detta ska mynna ut i värdefulla insikter för de yrkesgrupper inom socialt arbete som träffar barn och unga samt leda till ökad förståelse vid kris- och hotsituationer.

7. Litteratur

Barmark, Mimmi & Göra Djurfeldt (2020) *Statistisk verktygslåda - att förstå och förändra världen med siffror*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Basevitz, Paul, Dolores Pushkar, June Chaikelson, Michael Conway & Connie Dalton (2008). Age-related differences in worry and related processes. *The International Journal of Aging and Human Development*, 66(4):283–305.

Bremberg, Sven & Christina Dalman (2015) Begrepp, mätmetoder och förekomst av psykisk hälsa, psykisk ohälsa och psykiatriska tillstånd hos barn och unga [www.vinnova.se/contentassets/277b191675db4eb493aa5b362fde6fb0/begreppmatmetoderforekomstpsykhalsaohalsa.pdf Hämtat 2022-06-07].

BRIS (2022) Angående kriget i Ukraina [www.bris.se/om-bris/press-och-opinion/pressmeddelanden/angaende-kriget-i-ukraina/. Hämtat 2022-03-11].

Bryman, Alan (2016) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Malmö: Liber AB.

Bäuerle, Alexander, Martin Teufel, Venja Musche, Benjamin Weismüller, Hannah Kohler, Madeleine Hetkamp, Nora Dörrie, Adam Schweda & Eva-Maria Skoda (2020) Increased generalized anxiety, depression and distress during the COVID-19 pandemic: a cross-sectional study in Germany. *Journal of Public Health*, 42(4): 672-678.

Chimienti, Giovanni & Julinda Abu Nasr (1992) Children reactions to war - related stress II: The influence of gender, age and mother's reaction. *International Journal of Mental Health*, 21(4): 72-86.

Connell, Raewyn (2005). *Masculinities*. Andra uppl. Polity Press.

Connell, Raewyn & James Messerschmidt (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender and Society*, 19(6): 829–859.

Connell, Raewyn (2009) *Om genus*. Andra uppl. Göteborg: Daidalo.

Costa, Paul, Antonio Terracciano & Robert McCrae (2001) Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2): 322-331.

Courtenay, Will (2000) Constructions of masculinity and their influence on men's well-being: a theory of gender and health. *Social Science and Medicine*, 50(10): 1385-1401.

De Boise, Sam & Jeff Hearn (2017) Are men getting more emotional? Critical sociological perspectives on men, masculinities and emotions. *Sociological Review*, 65(4): 779-796.

Eriksson, Mia & Lucas Gottzén (2020) *Genus*. Stockholm:Liber.

Folkhälsomyndigheten (2017) Skolbarns hälsovanor

[www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/386d814dcc094634bfa666aa60673712/enkat-skolbarns-halsovanor-9-2017-2018.pdf. Hämtat 2022-04-13].

Folkhälsomyndigheten (2022a) Vad är psykisk hälsa?

[www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/vad-ar-psykisk-halsa/. Hämtat 2022-03-15].

Folkhälsomyndigheten (2022b) Ängslan, oro eller ångest

[<https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/angslan-oro-eller-angest/>. Hämtat 2022-04-19].

FORTE (2021) Psykiskt välbefinnande, psykiska besvär och psykiatriska tillstånd hos barn och unga - begrepp, mätmetoder och förekomst

[<https://forte.se/app/uploads/2021/12/kunskapso-versikt-begrepp-och-matmetoder-barn-och-unga.pdf>. Hämtat 2022-03-11].

Försvarmakten (2022) Ryska stridsflyg kränkte svenskt luftrum

[www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2022/03/ryska-stridsflygplan-krankte-svenskt-luftrum/.

Hämtat 2022-03-11].

Gymnasium (2022) Hitta ditt gymnasium och ditt gymnasieprogram

[www.gymnasium.se/sok/. Hämtat 2022-05-09].

Hirdman, Yvonne (1988) Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning.

Kvinnovetenskaplig tidskrift, 1988 (3): 49-63.

Hirdman, Yvonne (2001) *Genus – om det stablas föränderliga former*. Malmö: Liber.

Jukkala, Tanya, Sara Ferlander, Osman Aytar, Emma Engdahl, Antoaneta Hristova, Maria

Hopstadius, Andrew Blasko & Vessela Misheva (2021) Att leva med en världsomfattande

pandemi: En studie om människors oro kopplat till covid-19 i Sverige. *Sociologisk Forskning*

- *Journal of the Swedish Sociological Association*, 58 (1/2): 103-131.

Kantar SIFO (2022) Allmänhetens tillit, tankar och beteende

[[sifo_allmanhetens_tillit_tankar_och_beteende_25_mars_0.pdf](https://www.kantarsifo.se/rapporter/allmanhetens-tillit-tankar-och-beteende-25-mars-0.pdf) (kantarsifo.se). Hämtat 2022-05-11].

Krisinformation (2022) Aktuell information om säkerhetsläget

[<https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/handelser-och-storningar/oro-for-omvarldslaget/oro-for-omvarldslaget/aktuell-information-om-sakerhetslaget>. Hämtat 2022-04-25].

Kulin, Joakim, Ingemar Johansson Sevä, Mikael Hjerm & Filip Fors Connolly (2021)

Oro över coronapandemin i det svenska samhället. *Sociologisk Forskning - Journal of the*

Swedish Sociological Association, 58 (1-2): 77-102.

Lind, Rolf (2019) *Vidga vetandet - Teori, metod och argumentation i samhällsvetenskapliga*

undersökningar. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Lunds universitet (2022) Sunet survey - Enkätverktyg

[<https://www.medarbetarwebben.lu.se/forska-och-utbilda/stod-till-utbildning/utbildningsadministration/studieadministrativa-system/sunet-survey-enkatverktyg>.

Hämtat 2022-04-25].

MacMullin, Colin & Jumana Odeh (1999) What Is Worrying Children in the Gaza Strip? *Child Psychiatry & Human Development*, 30 (1): 55-70.

Marques, Daniel Ruivo, Ana Allen Gomes, Manuela Frederico Ferreira & Maria Helena Pinto de Azevedo (2016) Don't worry, sleep well: predictors of sleep loss over worry. *Sleep Biological Rhythms*, 14 (3): 309–318.

Mattsson, Tina (2021) *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*. Tredje uppl. Malmö: Gleerups.

Metodstöd för elevhälsan (2021) Enkätfrågor om oro och ångest [www.metodstod.se/bilagor/enkatfragor-om-oro-och-angest/]. Hämtat 2022-04-13].

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2022) Frågor och svar om skyddsrum [www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/befolkningsskydd/skyddsrum/fragor-och-svar-om-skyddsrum/]. Hämtat 2022-06-07].

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2021) Ungdomsenkäten LUPP [www.mucf.se/sites/default/files/2022/03/LUPP_2022_16-19.pdf]. Hämtat 2022-04-13].

NOVUS (2021) Våra barns klimat - Barn och unga om klimatet [https://varabarnsklimat.se/wp-content/uploads/2021/12/Novusrapport-17632_Barn-och-unga-om-klimatet-2021_211101.pdf]. Hämtat 2022-03-11].

Regeringskansliet (2022a) Sverige stänger luftrummet för rysk luftfart [<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/02/sverige-stanger-luftrummet-for-rysk-luftfart/>]. Hämtat 2022-03-11].

Regeringskansliet (2022b) *Statsministerns budskap till barn och unga med anledning av Rysslands invasion av Ukraina* [video]. www.youtube.com/watch?v=eKVSt5XzvJ4 [Hämtat 2022-03-11].

Shamai, Michal, Shaul Kimhi & Guy Enosh (2006) Exposure to threat of war and terror, political attitudes, stress, and life satisfaction among teenagers in Israel. *Journal of Adolescence*, 29(2):165–176.

Shamai, Michal & Shaul Kimhi (2007) Teenagers Responso to Threat of War and Terror: Gender and the Role of Social Systems. *Community Mental Health Journal*, 43(4): 359-374.

Sjöberg, Lennart (1998) Worry and Risk Perception. *Risk Analysis: An International Journal*, 18 (1): 85-93.

Skolverket (2021a) Sök statistik [<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokB&vform=21&niva=L&nivaval=10&omr=Elever&run=1>]. Hämtat 2022-05-09].

Skolverket (2021b) Sökande och antagna till gymnasieskolan läsåret 2021/22 [<https://www.skolverket.se/download/18.d9bdf0a17bea20b43b1d33/1635163151160/pdf8722.pdf>]. Hämtad 2022-05-10].

Skolverket (2022) Skolenhetsregistret [<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/skoladresser-fran-skolenhetsregistret>]. Hämtat 2022-05-10].

SOM-institutet (2021) *Den nationella SOM-undersökningen 2020 - En metodöversikt* [<https://www.gu.se/sites/default/files/2021-03/2.%20Metodrapport%20Riks%202020.pdf>]. Hämtat 2022-05-12].

Statistiska centralbyrån (2016) Frågor och svar - om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar [www.scb.se/contentassets/c6dd18d66ab240e89d674ce728e4145f/ov9999_2016a01_br_x08br1601.pdf]. Hämtat 2022-04-11]

Statistiska centralbyrån (2017) Sämre psykisk hälsa bland unga i Sverige än i övriga Norden [<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Samre-psykisk-halsa-bland-unga-i-Sverige->

an-i-ovriga-Norden/. Hämtat 2022-03-11].

Sverige för UNHCR (2022) Ukraina i kris 2022 [<https://sverigeforunhcr.se/ukraina>]. Hämtat 2022-03-11].

Sveriges Radio (2022) Barn oroas över krig - Bris märker ökning av samtal [<https://sverigesradio.se/artikel/barn-oroas-over-krig-bris-marker-okning-av-samtal>]. Hämtat 2022-03-11].

Tousignant, Olivia, Nicholas Taylor, Michael Suvak & Gary Fireman (2019) Effects of rumination and worry and sleep. *Behavior Therapy*, 50 (3): 558-570.

Trost, Jan & Oscar Hultåker (2016) *Enkätboken*. Femte uppl. Lunds: Studentlitteratur.

Ungdomsbarometern (2021) Del 1: Gymnasieelever och corona.

[<https://www.ungdomsbarometern.se/rapportslapp-gymnasieungdomar-covid-19/>]. Hämtat 2022-03-11].

Xiao, Chenyang & Aron McCright (2012) Explaining Gender Differences in Concern about Environmental Problems in the United States. *Society and Natural Resources*, 25 (11): 1067-1084.

Öneri Uzuni, Gizem & Murat Tezer (2019) Student Perceptions on War Topics and War Anxiety in History Classes. *Romanian Journal for Multidimensional Education*, 11 (1): 256-271.

8. Bilagor

8.1 Informationsmail till gymnasieskolor

Informationsmail och förfrågan om elevers medverkan i en enkätstudie framtagen av studenter vid Lunds universitet.

Hejsan!

Vårt namn är Anna Falkenberg och Cecilia Jakobsson. Vi studerar vid Socialhögskolan, Lunds universitet och arbetar för tillfället med vår kandidatuppsats som utifrån en kvantitativ ansats ämnar undersöka skånska gymnasieelevers oro i förhållande till kriget i Ukraina.

Vi undrar därför ödmjukast om Ni skulle vilja hjälpa oss att komma i kontakt med eleverna på Er gymnasieskola. Undersökningen är utformad som en webbenkät och idé hade varit att nå ut till eleverna via mailadresser eller Er lärplattform.

Enkäten beräknas ta cirka 5-10 minuter. Elevernas medverkan är helt frivilligt och enkäten kan avbrytas när så önskas. Eleverna är helt anonyma, deras svar går varken att koppla till dem eller Er gymnasieskola. Det insamlade materialet kommer endast användas till denna undersökning och hanteras med största försiktighet så att ingen obehörig får tillgång till det.

Resultatet för studien kommer senare i vår att presenteras i vårt skriftliga examensarbete, vilket ni givetvis får ta del av om intresse finns.

Det skulle vara av stor hjälp om Ni vill hjälpa oss att nå ut till eleverna på Er gymnasieskola. Ni är på så vis med och bidrar till vårt skrivande av kandidatuppsatsen och ger oss samtidigt viktig kunskap inför vårt framtida yrke som socionomer.

Har Ni några frågor är Ni välkommen att kontakta oss!

Med vänliga hälsningar,

Anna Falkenberg,
Socionomstudent, Lunds universitet
an0808fa-s@student.lu.se

Cecilia Jakobsson,
Socionomstudent, Lunds universitet
ce7176ja-s@student.lu.se

8.2 Enkät

LUNDS
UNIVERSITET

Enkätundersökning om gymnasieelevers oro för kriget i Ukraina

Hej!

Vi som genomför denna enkätundersökning heter Anna Falkenberg och Cecilia Jakobsson. Vi är socionomstudenter på Socialhögskolan vid Lunds Universitet och detta är en del av vårt examensarbete där vi vill undersöka gymnasieelevers oro för kriget i Ukraina.

Denna enkät beräknas ta 5 minuter. Ditt medverkande är helt frivilligt och enkäten kan avbrytas när så önskas. Du är helt anonym, ditt svar går varken att koppla till dig eller din gymnasieskola. Det insamlade materialet kommer endast användas till denna undersökning. Materialet kommer hanteras med största försiktighet så att ingen obehörig får tillgång till det.

Genom att starta undersökningen samtycker Du till ovanstående.

Har Du några frågor är Du välkommen att kontakta oss.
Med vänliga hälsningar,

Anna Falkenberg
an0808fa-s@student.lu.se

Cecilia Jakobsson
ce7176ja-s@student.lu.se

1. Vad stämmer bäst in på dig?

Kille

Tjej

Annan könstillhörighet (om du är eller känner dig tillhöra annat kön än tjej eller kille)

2. Vilket år föddes du?

3. Vilken inriktning har ditt gymnasieprogram?

- Högskoleförberedande
- Yrkesförberedande
- Annan inriktning
- Vet ej

4. Hur insatt anser du dig vara gällande kriget i Ukraina?

- Mycket insatt
- Ganska insatt
- Inte särskilt insatt
- Inte alls insatt

5. Hur ofta har du under de senaste två månaderna pratat med någon i din bekantskapskrets om kriget i Ukraina?

- Varje dag
- Några gånger i veckan
- Någon gång i månaden
- Aldrig

6. Har du under de senaste två månaderna tagit reda på vart närmsta skyddsrum ligger?

- Ja
- Nej

7. Nedan följer fyra påståenden där du ska ta ställning till i vilken grad de stämmer in på dig, i relation till kriget i Ukraina. (Kryssa endast för ett alternativ per påstående)

Det händer att jag blir bekymrad när kriget förs på tal

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet ej/har ingen åsikt
- Instämmer inte
- Instämmer inte alls

Det händer att obehagliga tankar tränger in i mitt huvud mot min vilja

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet ej/har ingen åsikt
- Instämmer inte
- Instämmer inte alls

Det händer att min sömn påverkas negativt

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet ej/har ingen åsikt
- Instämmer inte
- Instämmer inte alls

Det händer att jag känner mig rädd för framtiden

- Instämmer helt
- Instämmer delvis
- Vet ej/har ingen åsikt
- Instämmer inte
- Instämmer inte alls

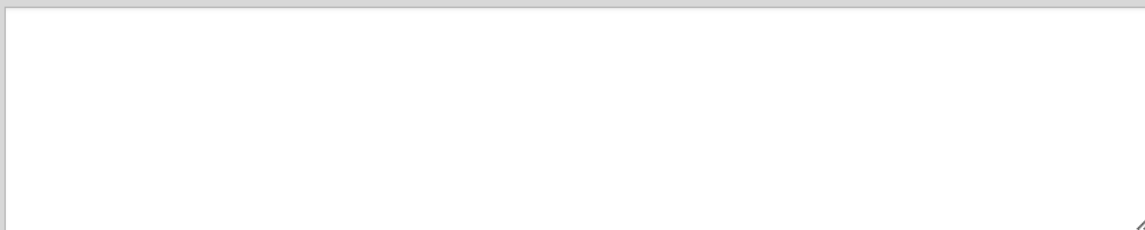
8. Tror du att hotet mot Sverige ökat sedan kriget i Ukraina startade?

- Ökat kraftigt
- Ökat något
- Är oförändrat
- Minskat något
- Minskat kraftigt

9. Hur stort förtroende har du för Försvarsmakten (svenska försvaret)?

- Mycket stort förtroende
- Ganska stort förtroende
- Neutral
- Ganska litet förtroende
- Mycket litet förtroende

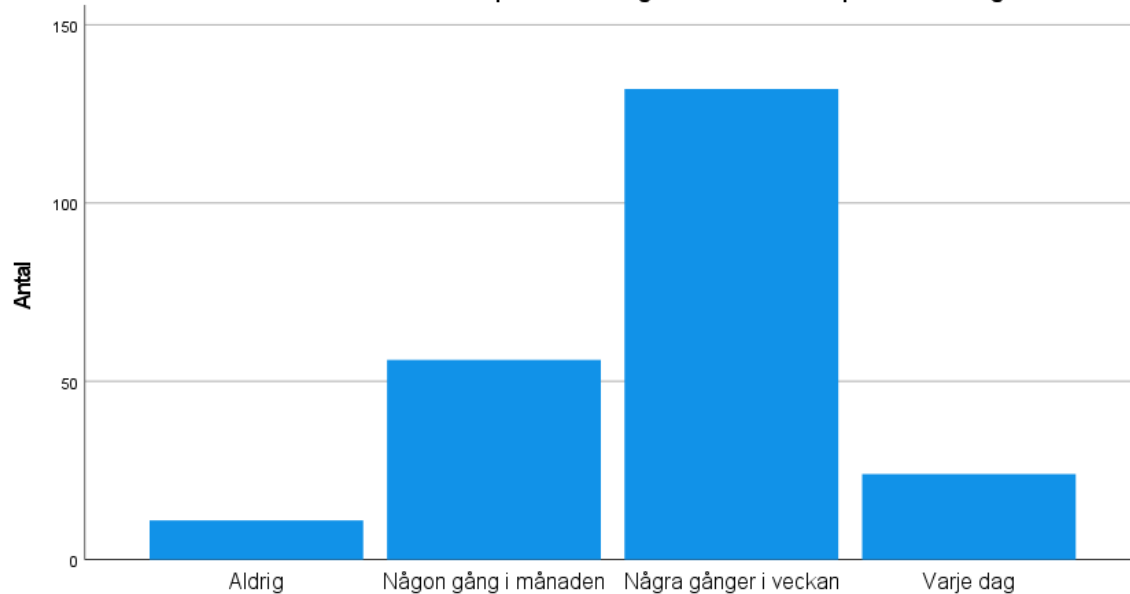
10. Har du ytterligare synpunkter på denna undersökning och dess frågor så skriv dem gärna här.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the respondent to write their feedback. A small cursor icon is visible in the bottom right corner of the box.

8.3 Stapeldiagram över indexfrågor

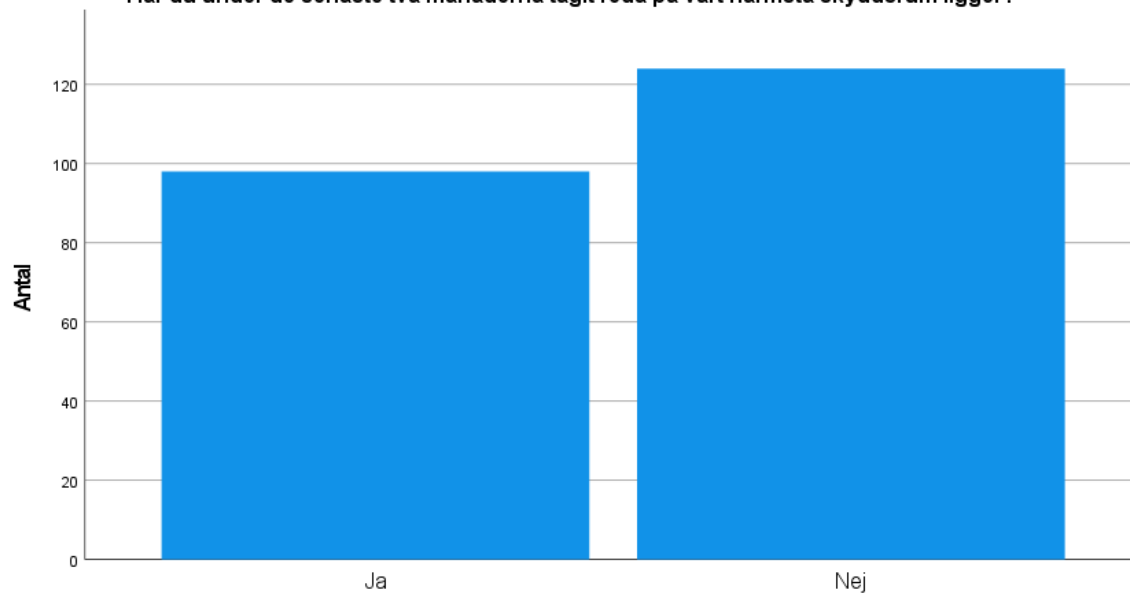
Fråga 5. N=223

Hur ofta har du under de senaste 2 månaderna pratat med någon i din bekantskapskrets om kriget i Ukraina?

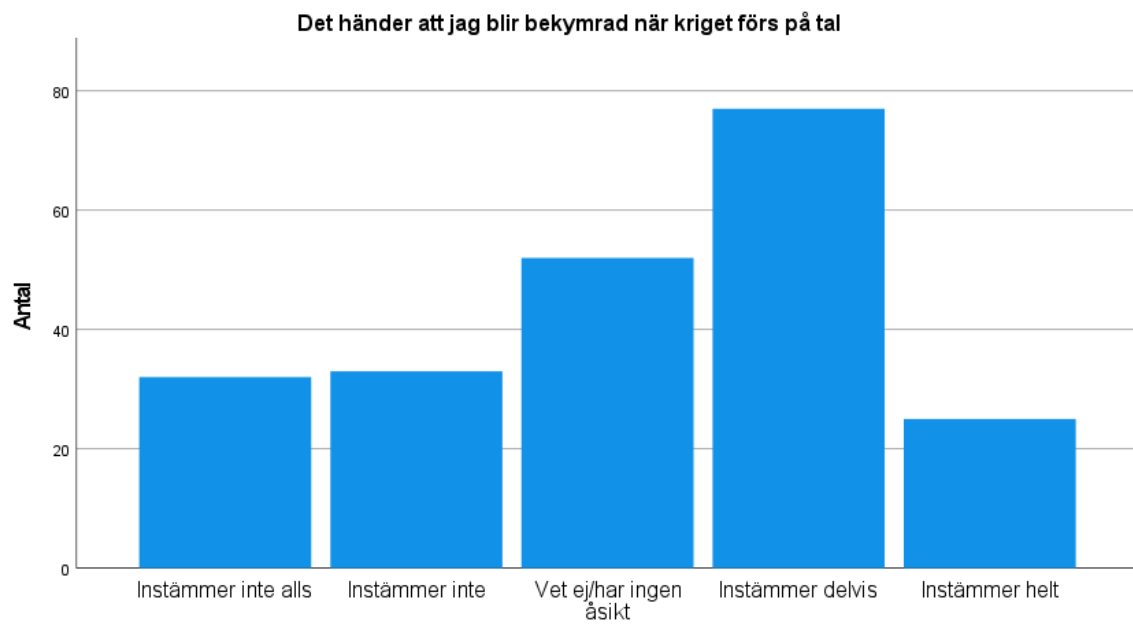

Fråga 6. N=222

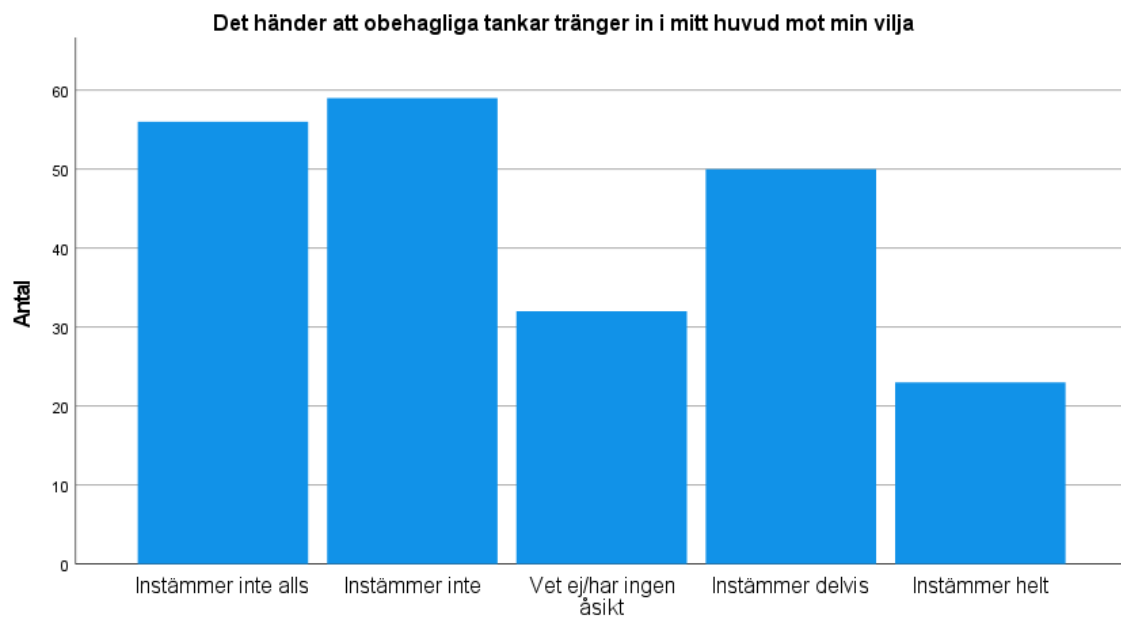
Har du under de senaste två månaderna tagit reda på vart närmsta skyddsrum ligger?

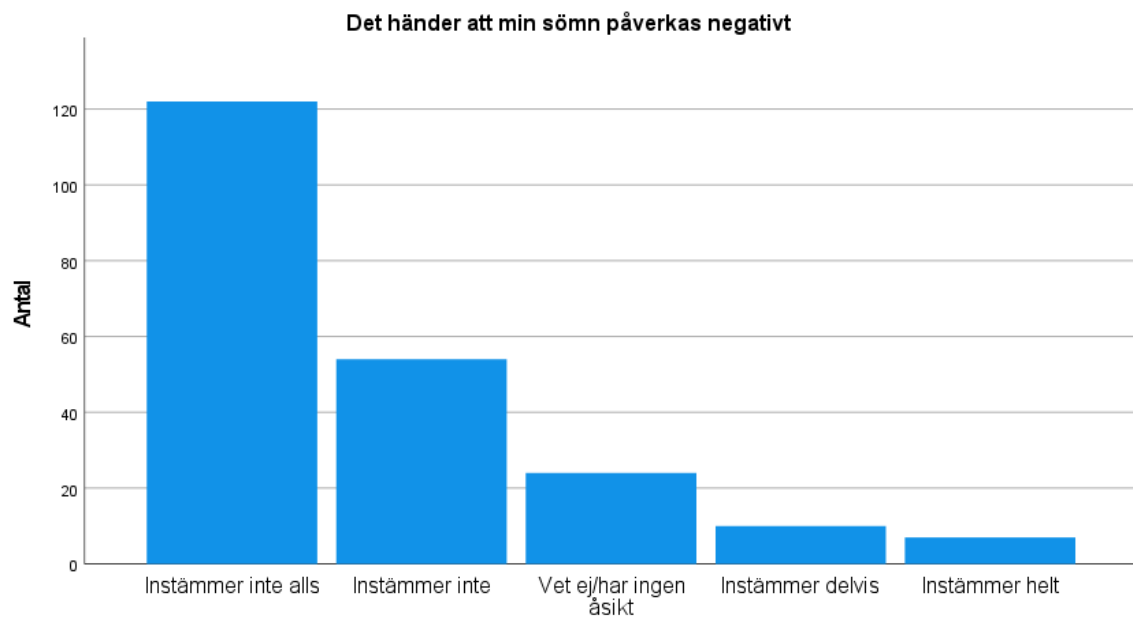
Fråga 7a. N=219

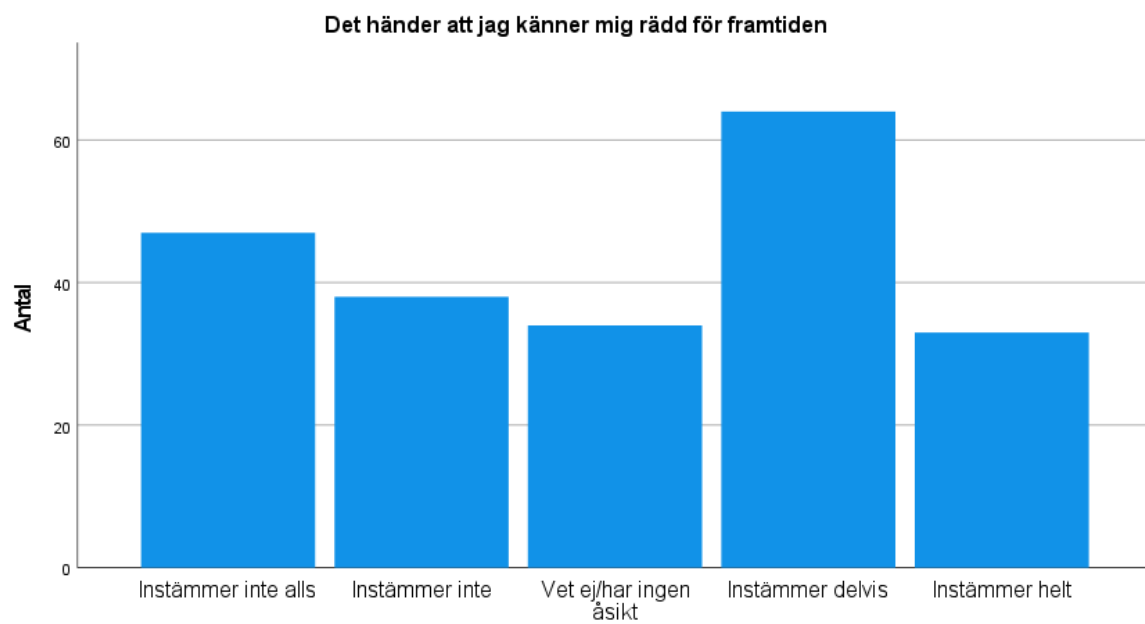
Fråga 7b. N=220

Fråga 7c. N=217

Fråga 7d. N=216

Fråga 8. N=223

